

Bíróági közvetítés a peres eljárások és a jó gyakorlatok tükrében

I. Bevezetés

2014. március 15-én hatályba lépett az új Polgári Törvénykönyv. A 2013. évi V. törvény és a hozzá kapcsolódó, mintegy 180 módosított jogszabály a gazdasági és a magánszféra jogviszonyaiba is alaposan belenyúlt. Korábban például a családjogi törvény külön jogszabály volt, március 15-től a Ptk. része lett. Alapértéke pedig a család védelme, illetve az új Családjogi Könyv erőteljesen igyekszik védeni a gyermek érdekeit. Az új Ptk. előtérbe helyezi a közös szülői felügyeletet, és kifejezetten előtérbe helyezi a mediációt. A mediációra akkor van érdemi lehetőség, amikor egyenlők az erőviszonyok a felek között, és a saját akaratukból jutnak el a megegyezésig. A mediáció fontos szerepet játszik a házasság felbontásakor, a külön élő szülők jogainak szerződésbe foglalásakor, a közös szülői felügyeletnél, a kapcsolattartásnál, ez utóbbiak esetében kötelezővé is teszi a jogalkotó.

Mediátori kijelölésem egybeesett az új Ptk. hatályba lépésével, amelyet megelőzően egy 60 órás tanfolyamon vettem részt az Igazságügyi Akadémián. Gyakorló szülőként fontosnak tartottam korábban is, és jelenleg is azt, hogy váláskor, illetve az élettársi kapcsolat megszakadásakor a szülők továbbra is együttműködjenek, és ebben az egyik legjobb módszer a mediáció. Bíróági titkárként végrehajtási ügyszakkal is foglalkozom, és az abban szerzett tapasztalatok alátámasztották azt, hogy hiába van egy jogerős ítélet akár gyermektartásdíjban, akár a szülői felügyelet gyakorlásában, ha a felek az ítéletet önként nem teljesítik, további jogi procedúra veszi kezdetét. A mediációval a felek kialakíthatnak egy olyan kommunikációt egymás között, amely nem csak közös gyermekükre, illetve gyermekeikre, hanem saját további életükre is pozitív hatással lehet.

A mediáció hazánkban meglehetősen új jogintézmény, azonban előzményei már a római jogban megjelentek, az ún. választott-bíráskodás formájában. A két jogintézmény annyiban hasonlít, hogy jogvitás ügyben választott-bíróági eljárásra is a felek megegyezése alapján van lehetőség, a jogvitát pedig ennek eredményeként nem állami igazságszolgáltató szerv dönti el, hanem a választottbíróság.² A gazdasági életben fogyasztóvédelmi békéltető testületek jöttek létre, amelyeknek célja szintén a jogvita békés, megegyezéssel történő megoldása. A mediáció megjelent először a családjogban, mint önként választott lehetőség, majd a büntetőjog területén kötelezővé tették, illetve bevezetésre került a rendszerváltás óta az egészségügyben is a kártérítési ügyek területén az egészségügyi közvetítés.

A mediáció térhódítása a 2002. évi LV. tv. (a továbbiakban: közvetítói tv.) hatályba lépésével kezdődött 2003. március 17-én. A törvényalkotó a közvetítés bevezetésénél elsődleges szempontként annak perelhárító jellegére helyezte a hangsúlyt annak érdekében, hogy egy sajátos permegelőző vagy bíróági, illetve hatósági eljárás befejezését elősegítő, egyeztető, konfliktus-kezelő, vitarendező eljárás jöjjön létre. Ennek célja az, hogy a vitában érdekelt felek kölcsönös megegyezése alapján a vitában nem érintett, harmadik személy (közvetítő) bevonása mellett a felek közötti vita rendezésének megoldását tartalmazó írásbeli megállapodást hozzanak létre (közvetítói törvény 2.§). A törvény 4/A. fejezete a bíróági közvetítéssel foglalkozik, amelyet a 2012. évi CXVII. tv. 39. § (2) bekezdése iktatta be (2012. július 24-től). A bíróági közvetítés törvénybe iktatása elsősorban a bíróságok terhének

¹ A Szegedi Járásbíróság bíróági titkára, a Szegedi Törvényszék illetékességi területére kijelölt mediátor

² Sáriné Simkó Ágnes: A mediáció – a közvetítói tevékenység. HVG-Orac Lap-és Könyvkiadó Kft, Budapest, 2006.

csökkentését, a peres eljárások csökkentését, illetve az ügyfelek elégedettségét tűzte ki célul. Tulajdonképpen azóta beszélhetünk bírósági közvetítésről, melyet a közvetítői szakmai képzés elvégzésének igazolását követően kijelölt bírósági titkár, bíró, és rendelkezési állományba helyezett bíró végezhet (törvény 38/A §). A kötelező közvetítői eljárást pedig a 2013. évi CCLII. tv. 105. § (17) bekezdése iktatta be, és 2014. március 15-től hatályos.

Érdekességként megemlítem, hogy a nyugat-európai országokban már több évtizedes múltra tekint vissza a közvetítői és ezen belül a bírósági közvetítői jogintézmény. Franciaországban jelenleg nem szabályozza külön törvény, hanem egyrészt pert megelőző közvetítés létezik, illetve a folyamatban lévő perekben a bíró rendelkezik a közvetítés elrendeléséről, a felek véleményének kikérése után.³ Németországban 1989-ben kezdődött meg a közvetítés térhódítása, elsősorban a családjogi vitákban. 1997-től pedig az ügyvédek tevékenységi körébe tartozik a közvetítés is.⁴

Bevezetőmben említést szeretnék még tenni az Európai Parlament és a Tanács 2008/52/EK (2008.05.21.) irányelvéről, amelynek neve Mediációs Irányelv (MIR). Az irányelv a határon átnyúló polgári és kereskedelmi ügyekben intézményes mediáció megteremtését határozta el, olyan eljárás felépítését, ahol a felek, a közreműködő közvetítő pontos, jogilag szabályozott szerepet kapnak, és amely hatékony (végrehajtható) eredményhez vezet.⁵ Fent részletezett jogszabályi környezetbe ágyazva tehát továbbléphetünk annak bemutatására, hogy a bírósági közvetítés hogyan kapcsolódik a peres eljárásokhoz.

II. Bírósági közvetítés a peres eljárások tükrében

II.1. A peres eljárás és a mediáció összehasonlítása

A peres eljárás és a mediáció összehasonlításakor először ennek jogszabályi környezetét mutatom be. A peres eljárás részletes szabályait a Polgári perrendtartásról szóló, többször módosított 1952. évi III. tv. (Pp.) szabályozza. Ezen jogszabályba kerültek bele olyan eljárásjogi szabályok, amelyek a mediáció (közvetítés) részletes szabályait tartalmazzák. Ezen kívül, mint anyagi jogszabályi háttér, az új Polgári Törvénykönyvet (2013. évi V. tv.) kell megemlíteni, illetve az illetékekről szóló 1990. évi XCIII. tv.-t (Itv.). Az új Ptk. 4. Könyve tartalmazza a családjog részletes szabályait, és ebben a 4:22.§ taglalja a közvetítői eljárást önkéntes alapon, míg a 4:172.§ a közvetítői eljárást kötelező jelleggel.

A 4:22.§ kimondja, hogy a házastársak a házassági bontóper megindítása előtt, vagy a bontóper alatt – saját elhatározásukból vagy a bíróság kezdeményezésére – kapcsolatuk, illetve a házasság felbontásával összefüggő vitás kérdések megegyezésen alapuló rendezése érdekében közvetítői eljárást vehetnek igénybe. A közvetítői eljárás eredményeként létrejött megállapodásukat perbeli egyezségbe foglalhatják. A CSJK. 4:22.§-a a házasság felbontásánál tehát utal a konfliktus rendezésének egy új, alternatív lehetőségére, valamint arra, hogy kinek a kezdeményezésére kerülhet sor és milyen joghatása van a mediációs eljárás eredményeként létrejött megállapodásnak. Fontos kiemelni, hogy váláskor a bíróság kezdeményezésére csak akkor indokolt a közvetítői eljárást kezdeményezni, ha a felek között még nem mérgesedett el a viszony, és hajlandóságot mutatnak a vitás kérdések békés rendezésére. E jogszabályhely alapján a bíróság csak javaslatot tehet, és nem kötelezheti a házastársakat mediáció igénybevételére.⁶

---

³ Sáriné Simkó Ágnes: i. m.

⁴ Sáriné Simkó Ágnes: i. m.2006.

⁵ Gyekiczky Tamás: A mediációról. Gondolat Kiadó, Budapest, 2010.

⁶ Kőrös András: Polgári jog – Családjog: Az új Ptk. magyarázata III./VI./HVG-Orac Lap-és Könyvkiadó, Bp., 2013

A 4:172.§ szerint a bíróság indokolt esetben kötelezheti a szülőket, hogy a szülői felügyelet megfelelő gyakorlása és az ehhez szükséges együttműködésük biztosítása érdekében – ide értve a külön élő szülő és a gyermek közötti kapcsolattartást – közvetítői eljárást vegyenek igénybe. E szabály megalkotása mögött az a jogszabály-alkotói szándék húzódik, hogy a kiskorú gyermeknek alapvető érdeke, hogy a szülők közösen döntsenek a szülői felügyelet jövőbeni gyakorlásáról, hiszen ők tudják a legjobban, mi szolgálja a gyermek érdekét, és ne egy állami szerv döntse el ezt, különös tekintettel arra, hogy ha annak döntését nem érzik magukénak, úgysem tartják be. Ennél a szabálynál fontos még kiemelni a bíróság, illetve a bíró aktív szerepét az ún. mediációs eljárásra terelésben. Ezt csak indokolt esetben teheti meg, tehát célszerű egy tárgyalást legalább tartani annak érdekében, hogy a felek egymás közötti viszonyáról, a felek közvetítői eljárásra küldéséről meggyőződjön. Az új családjogi szabályozás nemcsak a szülői felügyeleti jogok gyakorlásának rendezése, hanem a kapcsolattartás szabályozása iránti eljárásban is előírhatja a közvetítői eljárás kötelező igénybevételét. Itt kell megemlíteni, hogy a kapcsolattartás megállapítására, végrehajtására vonatkozó gyámhatósági eljárás folyamatában 2005. július 1-je óta ún. gyermekvédelmi közvetítői eljárás került bevezetésre (a 14/2003. (II.12.) Kormányrendelettel).

A kötelező közvetítés azt jelenti, hogy a felek – a bíró végzését követően – kötelesek a kérelmüket erre vonatkozóan a bírósághoz beadni, illetve az első mediációs ülése megjelenni.

Az anyagi jogszabályok mellett eljárásjogi jogszabályok is biztosítják a bírósági közvetítést a közvetítői törvényben foglaltakon kívül. A Pp. 75.§ (2a) bekezdés, 80.§ (3) bekezdés, (4) bekezdés, (4a) bekezdés, (4b) bekezdés, 121.§ (4) bekezdés, 148.§ (2) bekezdés, 152.§ (3),(4) bekezdés, illetve a 155.§ (3) bekezdése foglalkozik ezzel a témakörrel.

A Pp. 75.§ (2a) bekezdés szerint kötelező közvetítői eljárás esetén a perköltséghez – a fél kérelmére – hozzá kell számítani a közvetítő költségeit és díját, valamint a fél egyéb, a közvetítői eljárásban szükségképpen felmerült költségeit. A perköltség fogalma tehát kibővült a közvetítői eljárás során felmerült költségekkel. Fontos kiemelni, hogy a bírósági közvetítés ingyenes, tehát a bírósági közvetítés során a közvetítőnek díjat nem kell fizetni. Ebből következően fenti jogszabályi rendelkezés arra az esetre vonatkozik, ha a felek ún. külső közvetítő segítségét vették igénybe. Erre vonatkozóan a közvetítői törvény mondja ki a részletes szabályokat, és az igazságügyért felelős miniszter által vezetett közvetítői névjegyzék alapján található a felek bíróságon kívül mediátorokat. Ezek díjazásáról a 2002. évi LV. tv. 27.§ (1) bekezdése rendelkezik, amely kimondja, hogy a közvetítői tevékenységért díj jár, és igényt tarthat a felmerült és igazolt költségei megtérítésére, továbbá a díj és a költségek előlegezésére is. A (2) bekezdés szerint az egyes ügyekben felszámítandó díj összegében a természetes személy vagy jogi személy és a felek szabadon állapodnak meg. A perköltség fenti rendelkezésében a fél egyéb, a közvetítői eljárásban szükségképpen felmerült költségei is szerepelnek, és itt kell beszélni a szakértő részvételéről a közvetítői eljárásban. A közvetítői törvény 33.§ (1) bekezdés szerint a közvetítő a felek egyetértésével szakértőt vehet igénybe. Szakértőként bárki eljárhat, aki valamely kérdésben kellő szakértelemmel rendelkezik, és akinek a személyében a felek megegyeznek. A szakértő tevékenységéért szakértői díj és költségtérítés jár (közvetítői tv. 33.§ (4) bekezdés). Költségként merülhet fel még más harmadik személy részvétele is a közvetítői eljárásban, hiszen a közvetítő a felek kérésére a közvetítői eljárásban a vitás ügy körülményeiről tudomással bíró más személyeket is meghallgathat.

A Pp. 80.§ (3) bekezdése – a perköltség viselése körében – azt részletezi, ha közvetítői eljárásban létrejött megállapodás ellenére a megállapodással rendezett jogvita tárgyában a megállapodást megkötő felek bármelyike a bírósághoz fordul, a pert indító fél a per eldöntésére való tekintet nélkül kötelezhető a perben felmerült valamennyi költség megfizetésére. A perköltség-viselés általános szabályai irányadóak, ha a felperes kizárólag a megállapodásban foglaltak iránt, annak nem teljesítése miatt indít pert.

A közvetítői eljárásban létrejött megállapodás ellenére perlekedő fél – a per eldöntésére való tekintet nélkül – a közvetítői eljárásban a másik fél által fizetett költségeknek (a közvetítő díjának és igazolt költségeinek, a szakértői díjnak és költségterítésnek stb.) a másik fél részére történő megtérítésére is kötelezhető. A megállapodás nem teljesítése miatt indított perben a perköltség- viselés általános szabályai alkalmazandók, azonban a bíróság a megállapodás teljesítését elmulasztó felet ilyenkor is kötelezheti a közvetítői eljárásban a másik fél részéről felmerült költségek megtérítésére (Pp. 80.§ (4) bekezdés).

Ez a szabály 2014. március 15-től kiegészült két olyan jogszabályi rendelkezéssel, amely a kötelező közvetítői eljárásra vonatkozik. A bíróság a per eldöntésére való tekintet nélkül kötelezheti a felet az ellenfél közvetítői eljárásban szükségképpen felmerült költségeinek megtérítésére, ha a kötelező közvetítői eljárásban létrejött megállapodás a jogszabályoknak megfelel, és a fél e körülmény ellenére a perben nem köt egyezséget. Ha a kötelező közvetítői eljárásban létrejött megállapodás a jogszabályoknak nem felel meg, és egyezségkötés hiányában a peres eljárást érdemben folytatni kell, a felek a perköltségként érvényesíteni kívánt közvetítői eljárás költségeit egymás közt egyenlő arányban viselik (Pp. 80.§ (4a) bekezdés). A (4b) bekezdés szerint kötelező közvetítői eljárás esetén a fél a per eldöntésére való tekintet nélkül kötelezhető az ellenfél perköltségének megtérítésére, ha az ellenfél igazolja, hogy a közvetítő felkérését kezdeményezte, vagy az első közvetítői megbeszélésen megjelent, és a közvetítő felkérése, vagy a közvetítői eljárás megindítása a fél önhibából eredő mulasztása miatt hiúsult meg. Az önhiba hiányát a mulasztó félnek kell valószínűsítene.

A Pp. 121.§ a keresetlevél benyújtásának és kellékeinek részletes szabályait tartalmazza, és a (4) bekezdés szerint, ha a felek közötti jogvitában közvetítői eljárás volt folyamatban, a keresetlevélben erre utalni kell. Rögtön e jogszabályhely után következik a 121/A. §, amely előírja a jogi személy gazdálkodó szervezetek egymás közötti jogvitáiban azt, hogy a keresetlevél benyújtása előtt meg kell kísérelniük a jogvita peren kívüli elintézését. Ez természetesen nem csak közvetítői eljárás keretében történhet, de arra is lehetőség van, melyre a továbbiakban még részletesen ki fogok térni. A Pp. 148.§ (2) bekezdése az egyezség vonatkozásában kimondja, hogy a bíróság – amennyiben annak sikerére esély mutatkozik, különösen, ha a felek bármelyike kéri – tájékoztatja a feleket a közvetítői eljárás lényegéről, igénybevitelének lehetőségéről, és ezzel összefüggésben a szünetelés szabályairól. Ha a felek a közvetítői eljárás során megállapodást kötnek, azt a 137.§ (3) bekezdésében meghatározott határidőn belül a bírósághoz egyezségként történő jóváhagyás végett benyújthatják, ebben az esetben a bíróság az eljárást folytatja, és a (3) bekezdés szerint jár el. Ebből kiemelendő az, hogy a felek akár az eljárás szünetelése mellett vehetnek részt közvetítői eljárásban, és a hat hónapi szünetelési határidő során létrejött egyezségüket benyújthatják a bírósághoz. Arra is van lehetőség, hogy az eljárás folytatását nem kérik, és így a per automatikusan megszűnik. A bíróság a közvetítői eljárás lényegéről, igénybeviteléről szóban és írásban is tájékoztathatja a feleket. Írásban célszerű – ha és amennyiben a jogvita alkalmas – az idéző vagy hiánypótló végzéssel egyidejűleg tájékoztatást küldeni a feleknek. Ilyet például:

„Tisztelt Peres Felek!

Az Önök közötti jogvita alkalmas arra, hogy közvetítői eljárás keretében történjen a konfliktusuk rendezése.

Javasoljuk Önöknek, hogy vegyék igénybe a közvetítői eljárást. Ez lehetővé teszi, hogy a felek per helyett párbeszéd útján megegyezzenek.

A közvetítés lehetővé teszi az Önök számára, hogy jogvitájukat egy pártatlan harmadik személy, a közvetítő segítségével ugyan, de önmaguk oldják meg. Ez az intézmény alkalmas a konfliktus enyhítésére, mert képes a közvetítés az ügy emberi oldalát megvilágítani.

A közvetítés célja: elsimítani a problémákat, és helyreállítani a párbeszédet. Az Önök részéről pedig lehetőség arra, hogy meghallgassák és megpróbálják megérteni, mi a fontos a másik számára. Lehetőség lesz a különböző érdekeket felismerni, az érzelmeket feltárni, és a közvetítő segítségével egy olyan megegyezésre jutni, amely mindkettőjük számára kielégítő.

A bíró eldönti a jogvitát, de a konfliktus tovább élhet. A felek közti ellenségeskedés nemhogy csökken, gyakran még inkább mélyül, ezzel szemben a közvetítés ügyel a felek jövőbeni viszonyára, képes mély rétegekben feltárni a felek közötti konfliktus forrásait, és képes arra, hogy a későbbi konfliktusok kialakulását megakadályozzák.

A közvetítéssel a felek csak nyerhetnek. Ez az eljárás ugyanis ingyenes, lehetőséget biztosít az eljárás gyors befejezésére, megegyezés esetén perbeli költségkedvezmények illetik meg, lehetővé teszi a felek érdekeinek megfelelő megállapodást, képzett, titoktartási kötelezettséggel eljáró közvetítő igénybevételeivel.

A közvetítői eljárás közös kérelmük alapján indul meg, mely kérelmet akár jelen bíróságnál, akár bármelyik bírósági közvetítőnél előterjeszthetik. A közös kérelmet a peres eljárás megindítása után terjeszthetik elő, a per bármelyik szakaszában. A közvetítői eljárás alatt elhangzottak titkosak, azokat sem a perben, sem egyéb eljárásban nem lehet felhasználni. A bírósági közvetítővel a felek együtt is, és külön-külön is találkozhatnak. A közvetítői eljárás eredményeként létrejött megegyezés nem veti fel rögtön a megváltoztatás igényét, mert nem a közvetítő vagy a bíró megoldását, hanem a felek érdekeinek megfelelő megállapodást tartalmazza. Megegyezés esetén kérhetik annak bírósági jóváhagyását, míg megegyezés hiányában a peres eljárás tovább folytatódik. Bírósági közvetítő neve, ügyfélfogadási idő, telefonszám, e-mail cím.”

Fenti tájékoztató levél-minta kapcsán érdemes kiemelni, hogy nem minden peres eljárás során alkalmazható a közvetítői eljárás. Nem alkalmazható ugyanis a következő perekben: apaság és származás megállapítása, szülői felügyelet megszüntetése, gondnokság alá helyezés iránti perben, közigazgatási perekben, sajtó-helyreigazítási és alkotmányjogi panasz alapján, alkotmányellenessé nyilvánított jogszabály konkrét esetben történő alkalmazhatóságának visszamenőleges kizárására irányuló eljárásban, valamint a végrehajtási perekben. A bíróság döntése szükséges továbbá a házasság érvényességének, illetőleg létezésének, vagy nem létezésének megállapításához, továbbá a házasság érvénytelenítéséhez és a házasság felbontásához (közvetítői törvény 19.§ (3) bekezdés).

A bírósági közvetítői ügy megindulásának három alapfeltétele van:

- 1.) a vitás felek közötti peres, vagy nemperes eljárás (amelyben a közvetítői eljárás lefolytatása nem kizárt; a közvetítői és nemperes eljárások esetében akkor merülhet fel, ha kontradiktórius, azaz van a felek között rendezendő jogvita),
- 2.) a közösen előterjesztett kérelem annak megindítására,
- 3.) a kérelem egy olyan bíróságra érkezik, amely bírósági közvetítői feladatokat is ellát (azaz van ott kijelölt bírósági közvetítő).

A bíró – amennyiben indokoltnak látja – a feleket kötelezően közvetítői eljárás igénybevételeire kötelezi, és ezzel egyidejűleg a per tárgyalását felfüggeszti. A tárgyalás felfüggesztésére ebben az esetben a Pp. 152.§ (3) és (4) bekezdése alapján kerül sor. A bíróság ebben a határozatában felhívja a feleket arra, hogy a bírósági közvetítés lefolytatása iránti közös kérelmüket 8 napon terjesszék elő a bíróságon, vagy a közvetítői eljárás igénybevételeire kötelező végzés másolatát csatolják a közvetítőhöz intézendő felkéréshez. A

bíróság a határozat közlésével egyidejűleg a jogi képviselő nélkül eljáró felet tájékoztatja a kötelező közvetítői eljárás kezdeményezésének törvényben meghatározott szabályairól. A kötelező közvetítői eljárás megindítása érdekében felfüggesztett tárgyalást akkor kell folytatni, ha bármelyik fél igazolja, hogy a közvetítői eljárás befejeződött, illetve bármelyik fél igazolja, hogy az első közvetítői megbeszélésen részt vett, de a közvetítői eljárás nem indult meg, vagy a közvetítői eljárás igénybevételére kötelező határozat közlésétől számított két hónap telt el anélkül, hogy a felek az előzőekben megjelölt valamely igazolást becsatolták volna (Pp. 152.§ (4) bekezdés).

E jogszabályhely több kérdést vet fel mind a felek, mind a közvetítő kötelezettségével kapcsolatban. A közvetítő ugyanis köteles igazolást adni arról, hogy a felek a közvetítői eljáráson megjelentek, illetve a felek kötelesek kérelmüket előterjeszteni a bíróságon (amelyet a törvényszék nemperes ügyszámra lajstromoz, és kiszignálják a soron következő közvetítőre). A közvetítői eljárásra két hónap áll rendelkezésre, de ha a közvetítői eljárás igénybevételére kötelező bírósági határozat közlésétől számított két hónapon belül a megindított közvetítői eljárás nem fejezhető be, a felek ennek tényét a bíróság felé bejelenthetik, és a tárgyalás mindaddig nem folytatható, amíg a közvetítői eljárás be nem fejeződik (maximum négy hónap). Fontos kiemelni, hogy a feleknek ezzel a bejelentésükkel egyidejűleg hitelt érdemlő módon igazolniuk kell, hogy a közvetítői eljárás folyamatban van.

A felfüggesztést elrendelő bírósági határozat pervezető végzés, ellene külön fellebbezésnek nincs helye (Pp. 155.§ (3) bekezdés).

Az eljárásjogi jogszabályok ismertetését „csokorba szedve” még fontos az illetékekről szóló 1990. évi XCIII. tv. egy-két szabályáról említést tenni, amely a közvetítői eljárással kapcsolatos. Így az Itv. 56.§ (4) bekezdése mondja ki azt, hogy a bírósági közvetítés illetékmentes, tehát az eljárási illetéket nem kell a feleknek fizetniük, és a bírósági közvetítő sem részesül díjazásban, tekintettel arra, hogy a rájuk vonatkozó jogszabály szerint munkabérben részesül. Az Itv. 58.§-a a mérsékelt illeték-kedvezményt taglalja, ha a per megszüntetését a felek közösen kérik, ha az eljárás szünetelés folytán szűnik meg, illetve ha a felek egyezséget kötnek. Az Itv. 58.§-a szerint akár 50%-os, 70%-os, illetve 90%-os mérsékelt illetékekkel is gazdaságosabbá válik a felek számára a per, ha közvetítői eljárás keretében rendezik jogvitájukat. Az Itv. 58.§ (9) bekezdése szerint pedig, ha a felek a polgári eljárást megelőzően külön törvényben szabályozott közvetítői eljárásban vettek részt, az eljárás illetékének a közvetítő általános forgalmi adóval növelt – az illetékfizetésre kötelezett fél által viselt – díjával, de legfeljebb 50.000,- forinttal csökkentett összegét, de legalább az egyébként fizetendő illeték 50%-át kell megfizetni. Nem jár illeték-kedvezmény, ha

a) a közvetítői eljárást törvény kizárja, vagy

b) a közvetítői eljárásban létrejött megállapodás ellenére a megállapodással rendezett jogvita tárgyában a felek bármelyike bírósághoz fordul, kivéve, ha a per tárgya kizárólag a megállapodásban foglaltak érvényesítése.

A peres eljárás közvetítői eljárással kapcsolatos szabályainak részletezését követően a mediáció alapelveivel, típusaival, és szakaszaival foglalkoznék annak érdekében, hogy e témakör végén egy táblázatban foglaljam össze a peres eljárás és a mediáció különbözőségét. Az alapelvek, mint követelmények egy olyan új intézményrendszer kialakításáról szólnak, amelyek nem a meglévő intézmények helyett, hanem azokat kiváltva, esetleg ezeket megreformálva kell létrehozni. Az irányelv által megkövetelt új mediációs rendszert önálló formában, a korábbiaktól eltérő működési móddal felszerelve kell kiépíteni.⁷

Ha a mediáció alapelveiről beszélünk, meg kell említeni ismételt az Európai Parlament és a Tanács 2008/52/EK irányelvét a polgári és kereskedelmi ügyekben végzett közvetítés egyes szempontjairól, tekintettel arra, hogy az irányelv bevezető részében 30 elvet

---

⁷ Gyekiczky Tamás: i. m.

rögzít annak érdekében, hogy az alternatív vitarendezési módszert az utána következő 14 cikk alapján az Európai Unió országai alkalmazzák. A teljesség igénye nélkül egy-két irányelvet emelnék ki ezekből:

- az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés egyszerűsítése és javítása érdekében az alternatív polgári és kereskedelmi jogi vitarendezési módszerek terjesztése
- kettő vagy több fél önkéntes alapon, közvetítő segítségével maga kíséri meg vitájának peren kívüli megállapodás elérésével történő rendezését
- önkéntes eljárás abban az értelemben, hogy azt a felek maguk irányítják, kívánságuk szerint szervezhetik, és tetszőleges időpontban meg is szakíthatják
- titoktartás
- a közvetítő képzése és a közvetítési szolgáltatások nyújtása vonatkozásában hatékony minőség-ellenőrzési mechanizmusok bevezetése
- a közvetítői eljárás rugalmasságának és a felek autonómiájának megőrzése
- a közvetítés eredményeképpen létrejött írásbeli megállapodásban a felek a megállapodásuk tartalmát végrehajthatóvá nyilváníthatják
- a közvetítésben fontos a bizalmas jelleg
- a közvélemény megfelelő tájékoztatása a közvetítők vagy a közvetítői szolgáltatást nyújtó szervezetek elérhetőségéről

Természetesen a fenti elvek mind a piaci, mind a bírósági közvetítésben alkalmazhatóak, és ezeket is figyelembe véve leszögezhetjük, hogy a mediáció főbb alapelvei a következők:

- 1.) titoktartás
- 2.) semlegesség (a mediátor részéről)
- 3.) jövőre fókuszálás
- 4.) mindenki nyer (mindenki érdekei érvényre jutnak)

A mediáció fenti alapelveit minden eljárásban szem előtt kell tartania a mediátornak ahhoz, hogy az alternatív vitarendezési eljárás megfelelő módon működjön, illetve a felek „előszeretettel” vegyék igénybe azt. A mediáció jellemzői közé tartozik az, hogy a megoldás érdekében a felek aktívak, együttműködők, és megpróbálják megérteni egymás szándékát, illetve a szavak mögött rejlő mélyebb érzéseket, gondolatokat. A felek a közös cél érdekében megpróbálnak együtt gondolkodni, és a legjobb megoldás kidolgozása érdekében minél többféle lehetőséget felvetni. Ezt a folyamatot a mediátor irányítja, aki a tárgyalás kereteit a felekkel együtt meghatározza. A mediáció akkor működik eredményesen, ha őszintén, jóhiszeműen tárgyalunk problémáinkról, illetve a nehézségek megoldása érdekében a lehetőségeinkről. Nem jogszabályok mögé rejtjük el érzéseinket, gondolatainkat, kívánságainkat, hanem megpróbáljuk elmagyarázni saját szempontjainkat, érzelmeinket, és indulatainkat a másik félnek, hogy ezt követően meghallgassuk azt, hogy mi van a másik fél szívében, illetve fejében.⁸

Vitakultúránk ezzel az eljárással is jelentősen javulhat, hiszen felelősséget kell vállalnia az embereknek saját tetteikért és gondolataikért. Ezáltal a felek között a mediációt követően is kapcsolat maradhat fenn, illetve a meglévő kapcsolat javulhat, amelynek nyertese lehet a feleken kívül az üzleti partner, a gyermek, a szomszéd, stb.

A bírósági mediációban a mediáció fentebb írt alapelvei egyaránt érvényesülnek és

---

⁸ Krémer András és dr. Barinkai Zsuzanna: Alternatív vitarendezés munkafüzet. Rézler Gyula Mediációs Intézet, Budapest, 2013.

kiegészülnek azzal, hogy itt a bíróság garantálja azt, hogy a mediáció időtartama alatt a bíró nem hoz az ügyben érdemi határozatot, és nem folyik kettős eljárás egy időben, valamint a mediációs eljárás során a felek által létrejött megegyezést a bíró teszi jogerőssé és végrehajthatóvá.⁹

A mediációnak különböző típusai vannak, csak felsorolásszerűen említem meg: van facilitatív mediáció, amelyet főleg gazdasági ügyekben használnak, ún. evaluatív mediáció, amely egy tanácsadói jelleggel működő mediáció, a narratív mediációt főleg családjogi ügyekben használják, a transzformatív mediációt szintén családjogi ügyekben, illetve a resztoratív mediáció, azaz az igazságügyi mediáció.

A közvetítői eljárás különféle szakaszokra osztható, amelyek a következők:

I. előkészítő szakasz

1. kapcsolatfelvétel a felekkel
2. előkészítő beszélgetések

II. közös mediációs ülés

1. az ülés megnyitása
2. tájékoztatás az eljárás lényegéről, illetve elfogadó nyilatkozatok aláíratatása
3. a megtárgyalandó témák felderítése
4. az ún. megszakítás nélküli idő
5. eszmecsere, a témák megtárgyalása
6. a megállapodás kidolgozása
7. a záró-megállapodás írásba foglalása
8. a mediációs ülés lezárása

III. utánkövetés (e-mailben, illetve telefonon az ügyfelek visszajelzése).

A mediáció fentebb részletezett szakaszai közül az előkészítő szakasz során a bírósági közvetítő a megkapott aktában található elérhetőség alapján a feleket vagy telefonon, vagy írásban értesíti az első mediációs ülés időpontjáról. Ha a feleknek jogi képviselőjük van, akkor a jogi képviselők részére is tájékoztatást küld. Az írásbeli meghívó már a címzésben is eltér a peres eljárás első tárgyalására történő idéző végzéstől, tekintettel arra, hogy itt a felek megszólítása: „Kedves asszonyom/uram!” Ezután a közvetítő közli, hogy a felek kérelme alapján ügyüket alkalmasnak tartja a bíróság a közvetítésre, és megjelöli az első közvetítői megbeszélés időpontját, helyét, valamint a bírósági közvetítő nevét és elérhetőségét. Tájékoztatja a feleket arról, hogy a bíróság ingyenes tanácsadással és információval szolgál a közvetítői eljárás lényegéről, az eljárás menetéről, céljáról, a peres eljárással szembeni előnyeiről, és a költségkedvezményekről. Arról is tájékoztatja a bírósági közvetítő a feleket, hogy az első közvetítői megbeszélésen való részvételről igazolást kapnak, amelyet bemutathatnak majd a bírónak. Javasolja a közvetítő, hogy a megbeszélésen a másik féllel együtt vegyen részt, de arról is tájékoztatja, hogy a megbeszélés megtartásának nem akadálya, ha egyedül jelenik meg. Ebben az esetben a bírósági közvetítő a másik féllel írásban vagy szóban újabb időpontot egyeztet.

A jogi képviselők részére a következő meghívólevél kerül megküldésre:

„A bíróság... felperesnek... alperes ellen indított perében (nemperes eljárásban) tájékoztatja a jogi képviselőt, hogy a Pp. 148.§ (2) bekezdése alapján a peres feleket 2015...órákor közvetítői megbeszélésre hívta meg. Részükre írásban is mellékelte a közvetítői

⁹Nagy Márta: Bírósági mediáció, Bába Kiadó, Szeged, 2011.

eljárás lényegéről és igénybevételeinek lehetőségéről szóló tájékoztatást.

Tájékoztatja a bíróság a jogi képviselőt, hogy amennyiben a peres felek a közvetítői eljárás igénybevétele mellett döntenek, az első közvetítői megbeszéléstől – ha abba a másik fél is beleegyezik – részt vehet a közvetítői eljárás folyamatában: ügyfelét jogi tanácsokkal és tájékoztatással láthatja el. Előzetesen megvizsgálhatja az ügyfele által kötendő egyezség tartalmát a tekintetben, hogy a jogszabályoknak megfelel-e. Dátum, aláírás, elérhetőség”.

A kapcsolatfelvételt követően a bírósági közvetítés során előkészítő beszélgetésre nem mindig kerül sor, ott – az idő rövidségére, általában a két hónapos idő-intervallumra tekintettel – a szemtől-szembeni mediáció zajlik.

Ha a felek az első mediációs ülésen megjelennek, a mediátor feladatai közé tartozik a felek köszöntése és a bemutatkozás. Ezt követi az alapszabályok megfogalmazása, az eljárás magyarázata és elfogadtatása, a feleknek a „félbeszakítás nélküli” beszélési időtartam biztosítása, a korai konfliktusok kezelése a probléma meghallgatása során. Nagyon fontos, hogy a mediáció elején a mediátor elnyerje a felek bizalmát, hiszen csak így tud megteremteni egy őszinte, nyugodt, meghitt légkört a problémák feltárásához. A probléma feltárása alatt a mediátor a felekkel egyetértésben a problémákat kiválogatja, a résztvevőknek a problémákkal kapcsolatos aggodalmait felismeri, a különbségeket tisztázza és biztonságos légkört tart fenn. A problémák feltárása során a mediátor összefoglalja az egyetértés és egyet nem értés területeit.¹⁰

A megállapodás kidolgozásához a lehetőségek számbavételén túl a megegyezés kialakítása, pót-megoldás kidolgozása, illetve a problémamegoldás bátorítása nagyon fontos feladat a mediátor számára. Ha a megegyezés létrejön a felek között, azt a jogi szakvizsgálóval rendelkező mediátor kidolgozza, illetve a felek akaratának megfelelően kijavítja. Ha a megegyezés nem sikerült, akkor is segítséget ad a feleknek a következő lépések megtervezésében.

A mediációs ülés lezárása természetesen a mediációs megállapodás aláírásával történik meg. Ha a megegyezés nem sikerül a felek között, akkor is törekedni kell a mediátornak arra, hogy azokat az előnyöket és pozitívumokat sorolja fel a feleknek, amelyekkel gazdagodtak az eljárás során, és jövőbeni életükben kamatoztatni tudják.

A mediációs utánpótlás érdekében a mediátor felhívja a feleket szóban arra, ha és amennyiben idejük engedi, úgy telefonon, vagy e-mailben tájékoztassák őt a további eseményekről.

A peres eljárás és a mediáció fentebb leírtak alapján tehát közös annyiban, hogy mindkét eljárás a felek konfliktusait igyekeznek a saját eszközeikkel megoldani, azonban különbözősége nyilvánvaló. Ennek szemléltetésére egy táblázatot készítettem el:

	Peres eljárás	Mediációs eljárás
Hogyan indul?	idéző végzés	meghívás útján
Kik a résztvevők?	felperes, alperes, jogi képviselők, bíró	keresztneven szólított személyek, esetleg jogi képviselőjük és a mediátor
Jogszabályi alap	kötött eljárási szabályok (Pp.)	kötetlen; nincs bizonyítási teher
Helyszín	tárgyalóterem	mediációs szoba (kerek asztal, virágok, képek a falon)
Dokumentáció	jegyzőkönyv, iratok	nincs jegyzőkönyv
Működési elv	tekintély-elv	bizalom, jogi segítség,
A felek lelki állapota	stresszhelyzet (tétshelyzet)	biztonsági helyzet

¹⁰ Barcy Magdolna és Szamos Erzsébet:” Mediare necesse est-a mediáció technikai és társadalmi alkalmazása. Annimula Kiadó, Budapest.2005.

		(célkooperáció)
A döntés mechanizmusa	a döntés a bíróságé	a döntés a feleké
A felek jövőbeni kapcsolata	a felek jövőbeni kapcsolatát nem javíthatja, esetleg ronthatja	a felek jövőbeni kapcsolatát javíthatja
Jogi képviselő	az eljárás aktív résztvevője	hallgatóként van jelen, legfeljebb tanácsokat adhat
Célja	a jog szolgáltatása	a konfliktus közös megoldása

II.2. A családjogi, munkajogi, gazdasági jogi mediáció

A három jelző a bírósági mediáció három hasznos területét jelenti, és ezen belül is talán a családjogi mediációnak van a legnagyobb térhódítása Magyarországon. Ez magyarázható azzal, hogy a társadalom alapstruktúrája a család, amelyben közösen nevelik a szülők a gyermeket, illetve gyermekeiket. Az élettársi kapcsolat megszakadásakor, illetve a házasság felbontásakor a gyermek illetve gyermekek kicsit háttérbe kerülnek a peres eljárást megindító felek mögött, és a peres felek – jogi képviselőjük útján – a per megnyerésére, illetőleg az addig felhalmozott vagyon minél nagyobb arányú megszerzésére koncentrálnak. A jogszabályalkotó célja is az volt – a dolgozatom elején említett, új Polgári Törvénykönyvbe iktatott szabályokkal –, hogy a kiskorú érdekeit szem előtt tartva a felek érzelmeiket, indulataikat le tudják vezetni, ha kell, egy mediációs eljárás során.

A családjogi mediáció során az érzelmek és indulatok háttérében a válás illetve az elválás, a másik félben való csalódottság jelentkezik. Mai társadalmi-gazdasági viszonyainkban a válások száma növekszik, illetve a házasság intézményével szemben előtérbe kerül az élettársi kapcsolatok elterjedése. Ma már igen jellemző az a tendencia is, hogy a szülők kizárólag a gyermekek kedvéért maradnak együtt. A válás a gyermek életében változások sorát hozza, a család korábbi, egyensúlyi állapota megszűnik, szervezetlenség következik be, amiből újra egyensúlyt kell teremteni. Bár sok esetben valóban megfelelő megoldás lehet a válás egy diszfunkcionálisan működő családban, ennek ellenére a gyerekek ezt mégis krízisként élik meg. E-mellé sok esetben még jön egy másik probléma is, az újraraházasodás kérdése. A válásnak tehát vannak rövid és hosszú távú következményei is a gyermekre nézve. A rövid távúak pár éven belül megoldódnak, de a hosszú távúak csak sokkal később jelentkeznek. A gyermekek többségének egy-két éven belül sikerül túltennie magát a krízisen, azonban, ha ez nem sikerül, az fejlődési zavarokhoz, illetve a későbbiekben betegségekhez, illetve a társadalomba való beilleszkedési zavarokhoz vezethet. A válás (elválás) egy olyan folyamat, amitől a legtöbb ember fél. A pár közötti kölcsönös viszony, valamint az a mód, ahogyan a későbbiekben kommunikálnak, létfontosságúak a válás kezelésénél. Sajnos az esetek többségében pont ez az a terület, ami teljesen megromlik. Ilyenkor érdemes valamilyen békítő módszert alkalmazni a jövőbeni viszony javulásának érdekében.¹¹

Azért fontos ezt tudatosítani mind a mediátornak, mind pedig a családjogi bírának, hiszen az érzelmek, indulatok éppen ezekben a családjogi perekben jelentkeznek a leghevesebben, és ezek „kiventillálása” válik létfontosságúvá a bírósági mediációs eljárásban.

A válás során az egyéneknek egyrészt tehát érzelmi, másrészt anyagi problémákkal is szembe kell nézniük. A párok ebben az átmeneti állapotban össze vannak zavarodva, tele vannak ellentmondásos érzelmekkel, amik természetesen megnehezítik az objektív döntéshozatalt, például a vagyon vagy éppen a gyermekelhelyezés kérdésében. Ennek ellenére a szülőknek felül kell kerekedniük belső vívódásaikon, gondolataikon és a többi résztvevővel –

¹¹ Bognár Gábor – Telkes József: A válás lélektana. Közgazdasági és jogi Kiadó, Budapest, 1986.

ügyvéd, bíró, családsegítő munkatárs, mediátor – együtt a gyermek érdekét kell nézniük, azt szem előtt tartva kell meghozni a további lépéseket. A bírósági közvetítőnek ebben a válási (elválási) mechanizmusban a felek morális problémáit is kezelni kell, illetve segítenie kell a feleket avégett, hogy a jövőre koncentráljanak, és ne a múltbéli sérelmeiken „rágódjanak.”

A gyermekkel kapcsolatos családjogi ügyekben egyrészt a szülők megegyezhetnek, és azt a bíró végzéssel jóváhagyja, illetve megegyezés hiányában a bíró dönt. Ez utóbbi esetben a bíró szakértő közreműködését veszi igénybe ahhoz, melyik szülő alkalmasabb a gyermek nevelésére, melyik szülőhöz ragaszkodik jobban a gyermek, melyik szülő neveli a másik szülő ellen a gyermeket, melyik szülővel szeretne maradni a gyermek, stb.

Fontos kiemelni, hogy az igazságügyi orvosszakértők köre, különösen, akik gyermekekre orientálódtak, igen szűk, emellett a szakértők túlterheltek, ami lényegesen meghosszabbítja, illetve megnehezíti az ezzel kapcsolatos bírósági szakaszt. Sarkalatos probléma a családjogi esetek viszonyában az időtényező is, hiszen minden egyes személynél fontos az, hogy ügye minél előbb lezárásra kerüljön, mindenkit megvisel ez az átmeneti, bizonytalan állapot. A peres eljárás kihatással van az egyén teljes személyiségére, életére. A peres eljárás során azonban a hangsúly nem az érzelmeken és az emocionális folyamatokon van, hanem a tényeken, és a tárgyi bizonyítékokon. Ez azt eredményezheti, hogy a felek úgy érzik, problémájuk nem lett megoldva, igényeik nem lettek figyelembe véve, ami tovább fokozza az amúgy is feszült helyzetet. Ennél a pontnál lehet alkalmazni a bírósági eljárásban a mediációt, mint alternatív konfliktuskezelő módszert.

A mediációs eljárásban a felszínre kerülhetnek az elfojtott érzelmek, gondolatok, ami később kölcsönös megértéshez, elfogadáshoz és végül elengedéshez vezethet. Az egyező akaratnyilvánítással végződő válások mögött legtöbbször nem valódi „egyező akaratnyilvánítás” van, hanem a felek minél hamarabb szeretnék megromlott viszonyukat befejezni, ennek érdekében látszatra elfogadják a másik véleményét, ám amikor véget ér az eljárás, rájönnek arra, hogy valójában pont azokban a kardinális kérdésekben nem egyeztek meg, amik a továbblépés, a későbbi együttműködés miatt kulcsfontosságúak lennének. Az ilyen válások aztán később megint a bíróságokon zajlanak tovább, vagyonmegosztás vagy kapcsolattartás megváltoztatása jogcímen.

A válási mediáció célja, hogy a párok minél gyorsabban megállapodjanak, minél hamarabb túltegyék magukat a múlt fájdalmas eseményein, és energiáikat a jövőjük kialakítására koncentrálják. Közvetett célja ugyanakkor, hogy elfogadják, hogy problémáikat nekik maguknak kell megoldaniuk, hiszen ők ismerik problémáikat teljes mélységében, ezért nekik kell dönteniük és döntéseik felelősségét vállalniuk.¹²

A bírósági közvetítés családjogi ügyekben hasonló szakaszokból áll, akár egy fogyasztóvédelmi, vagy üzleti mediáció, az érzelmi érintettség azonban nehéz terhet ró mind a családi mediáció résztvevőire, mind a bírósági közvetítő részére. A családjogi mediációnál a családi jellegből adódó sajátosságok hangsúlyozása nagyon lényeges, hiszen az, hogy a felek túl jól ismerik egymást, az érzelmek hőfoka sokkal magasabb, a közös múlt, illetve szerteágazó problémák egyaránt próbára teszik a mediátort. Családjogi mediáció esetében nagyon oda kell figyelni arra, nehogy az egyik fél belekezdjen a játszmák valamelyikébe, mivelhogy azok nagy részét a végletekig el lehet húzni, fenntartva ezzel a konfliktust. Elengedhetetlen, hogy a mediátor ezen játszmákkal tisztában legyen, és idejében elfojtsa őket.¹³ Ehhez természetesen a mediátornak sok időre, tapasztalatra, és pszichológiai ismeretre van szüksége, amely tényezők nem mindig állnak rendelkezésre.

Nem szabad elfeledkeznünk a gyermekek mediációs eljárásban való megjelenéséről, ami jelenleg még nem egy elfogadott, illetve nem egy kialakult része a mediációs eljárásnak. A Polgári perrendtartásról szóló hatályos törvény alapján szülői felügyelettel, gyermek

¹² Sáriné Simkó Ágnes: i. m.

¹³ Sáriné Simkó Ágnes: i. m.

harmadik személynél történő elhelyezésével, vagy az elhelyezés megváltoztatásával kapcsolatos perben kiskorút meghallgathat a bíróság. Ez a 14. életévét betöltött kiskorúra vonatkozik, akinek részére a bíróság indokolt esetben egyidejűleg ügygondnokot is rendelhet (Pp. 65/A § (1) bekezdés). Az eljárásjogi jogszabályok alapján a kiskorú meghallgatásának megfelelő légkörben, a gyermek számára érthető módon kell megtörténnie. A meghallgatás kezdetén a kiskorútól – a korától és érettségétől függően – meg kell kérdezni a nevét, születési helyét, idejét, anyja nevét, lakóhelyét, majd tájékoztatni kell arról, hogy a meghallgatás során a valóságnak megfelelő előadásokat kell tennie, és arról, hogy a nyilatkozattételt, illetve az egyes kérdésekre a válaszadást megtagadhatja. Ha a bíróság a kiskorú részére ügygondnokot rendelt, tájékoztatást ad a kiskorúnak az ügygondnok eljárásban betöltött szerepéről, jogairól, kötelezettségeiről. A tájékoztatásokat és figyelmeztetéseket a kiskorú korára, és érettségére figyelemmel, számára érthető módon kell közölni (Pp. 65/B § (1) bekezdés).

A mediációs eljárásban a szülők közös kérelmére nincs jogi akadálya annak, hogy a mediátor is meghallgassa a gyermeket. Erre a gyermek életkora nincs előírva, de természetesen fentiek alapján a mediátor akkor jár el helyesen, ha 14. életévét betöltött, vagy hamarosan betöltendő kiskorút hallgat meg. Ez történhet a felek jelenlétében, illetve a felek távollétében is. A mediációs eljárásban az ilyen korú gyermek oldottabbá válik, hisz sem a bíró, illetőleg az ügygondnok személye, sem pedig az esetlegesen kirendelt igazságügyi szakértő nem feszélyezi magatartását. Ha sikerül a bírósági közvetítőnek (aki általában maga is gyakorló szülő) egy oldott, kellemes légkört teremtenie, a gyermek nyitottabbá válik, és a szülők számára közvetítendő gondolatokat, érzéseket, kívánságokat fogalmaz meg. Ezeket a közvetítő közvetíti a későbbiek folyamán a szülőknek, akik ezen elgondolkozva reálisabban dönthetnek a gyermekkel kapcsolatos kérdésekben.

Családjogi mediációként egy olyan esetet szeretnék feleleveníteni, amely bemutatja a mediáció eredményességét, illetve rámutat azokra a problémák mögött húzódó gondolatokra, amelyek felvetésére a peres eljárásban nem volt sem idő, sem lehetőség: a felperes (apa) szülői felügyelet megváltoztatása iránt indított pert az alperes ellen úgy, hogy házasságban éltek, és a felperes külön költözött az édesanyától a kisfiával. A peres eljárás során a bíró indokoltnak tartotta a mediációs eljárás elrendelését, és egyidejűleg a pert felfüggesztette. A mediációs eljárás során a felek három ülésen vettek részt, illetve külön meghallgatáson is részt vettek. A pert azért indította az édesapa, mert úgy gondolta, hogy az édesanya a kamaszkorú gyermekével (aki nem közös gyermek volt) nem úgy bánik, ahogy kellene. Azt gondolta az édesapa, hogy közös 5 éves kisgyermekükre is ez a sors vár, ezért az édesanyától egy, a kamasz fiával folytatott veszekedést követően elköltözött. Többször azt hangoztatta a mediációs eljárás során, hogy tulajdonképpen nem a házasság felbontását szeretné, hanem csak a szülői felügyelet megváltoztatását, és azt, hogy a közös kiskorú gyermek tényleges tartózkodási helye az édesapa lakóhelye legyen. Kiderült a felek meghallgatása során, hogy egymás iránt még érzelmeket táplálnak, és egymás nevelési módszerével nem értenek egyet. A megoldási lehetőségek keresése során felvetődött az, hogy újra összeköltözzenek, hiszen a közös 5 éves kiskorút mindketten nagyon szeretik, illetve az édesanya kamaszkorú gyermeke tovább tanul, és úgymint elhagyja a szülői házat. Végül a felek közös kérelemre kérték a per megszüntetését. A tanulság ebből az esetből az, hogy a jogi képviselőik nélkül eljáró felek feltárták érzelmeiket, gondolataikat a mediátor előtt, és tulajdonképpen a semleges, pártatlan harmadik fél kellett ahhoz, hogy egymás közötti konfliktusokban helyreálljon a „béke.”

II.3. Munkajogi mediáció

A munkahelyi konfliktusok alternatív kezelésére szolgál a munkaügyi mediáció, amely

nem annyira elterjedt még hazánkban, mint az előző, családjogi mediáció. A munkaügyi vitás helyzetek közvetítói eljárás útján való rendezése mellett számos érv szól. Eme vitarendezési mód szélesebb körben való elterjedéséhez azonban szemléletváltás, a felelősség-vállalási hajlandóság erősödése, a vitapartner szempontjaira való nyitottság szükséges. A munkajogi jogvitákban jellemzően nem egyenlő erők állnak szemben egymással, hanem többnyire a munkáltató erőfölénye érvényesül, illetve a munkavállaló kiszolgáltatottsága a munkaerő-piacon. Magyarországon létezik egy ún. Munkaügyi Közvetítő és Döntőbírói Szolgálat (MKDSZ), amelyhez azonban ritkábban fordulnak a felek, főleg bérviták rendezésében. A szolgálatot inkább a szakszervezeti jogok értelmezésében, az üzemi tanácsok részvételi szerepével kapcsolatban keresik fel. A munkaügyi vitáknak, konfliktusoknak két alaptípusát különböztetjük meg.

Egyrészt léteznek jogviták, amikor az egyik fél úgy ítéli meg, hogy a másik nem tartotta be a jogszabály előírásait, nem biztosította az őt megillető jogokat. Ebben az esetben a felek igénybe vehetnek jogi tanácsadót, aki szakértőként segíti értelmezni az adott jogszabályhelyet, felhívhatja a figyelmet a jogszabály téves értelmezésére, egyébként pedig a jogvita megoldása a munkaügyi bíróságok feladata.

A munkaügyi konfliktusok másik alaptípusa az érdekvita, amelynél a felek közötti vitának nincs jogszabályi alapja. Ebben az esetben a legegyszerűbb, ha a felek egy szűkebb, belső egyeztető bizottságot bíznak meg a megoldási lehetőségek kidolgozásával. Az érdekviták feloldásának módjai a békéltető eljárás és a közvetítói eljárás. Békéltető eljárás esetén a semleges fél szerepe elsősorban az, hogy rábírja a feleket a korábban megszakadt tárgyalások folytatására. A közvetítói eljárás során a semleges harmadik fél aktív szerepet játszik, például sztrájk előtti egyeztetéskor lehet igénybe venni. Az érdekviták kezelésének különleges megoldása az ún. döntőbíráskodás, amikor a partnerek előre, önként átadják a döntés jogát a semleges harmadik személynek. Döntőbírói eljárás kötelező például a munkáltató és a szakszervezet között keletkezett vita esetében.¹⁴

Hazánkban a régi Mt. (a Munka törvénykönyvéről szóló 1992. évi XXII. tv.) a munkaügyi érdekviták és a munkaügyi jogviták szabályozásával hozott jelentős változást. A jogviták rendezésénél életre hívta a bírósági eljárást megelőző alternatív fórumot, a kötelező egyeztetés szükségességének létrehozásával. A jelenleg hatályos Munka törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. tv. változatlanul szabályozza a békéltetés lehetőségét a jogvita feloldása érdekében, akár a felek megállapodása, akár kollektív szerződés alapján.¹⁵

A munkajogi mediáció területén a legnagyobb problémaként az jelentkezik, hogy a munkáltató képviselőjében eljáró személy gyakran nem vállalja fel a döntés súlyát, és az ezzel járó felelősséget az esetleges megállapodásban, aminek háttérében az áll, hogy mind a felügyelőbizottság, mind a számviteli bizottság előtt egy jogerős ítélet jobban dokumentálható, mint egy egyszemélyes vezetői döntéssel létrehozott mediációs megállapodás.

A munkajogi mediáció egyik tipikus példája, amikor a közvetítés alapjául szolgáló per tárgya felmondás érvénytelenségének megállapítása. Íme, egy: a munkavállaló munkaviszonyát gazdasági nehézségekre hivatkozással szüntetik meg. A munkavállaló nehéz helyzetben van, két hónappal a felmondás előtt született meg a második gyermeke, családjával albérletben él. Úgy érzi, hogy az igaza ellenére nincs esélye a munkáltatóval szemben, hiszen „nagy” cég kontra „kisember” viszonylatban a cég jogászai mindent kimagyaráznak. Nem tartja valósnak a felmondás indokát, mert szerinte igenis jól megy a cégnek. Meg van arról győződve, hogy a felmondás egyfajta retorzió volt a munkáltató részéről. Ő mindig szókimondó, de egyenes volt. Rengeteget dolgozott, szemben másokkal, akik állandóan kávé- és cigiszüneteket tartottak. Sérelmezte, hogy ő állandó nappalosnak van

¹⁴A munkaügyi konfliktusok kezelése-a mediáció. [http://www.hrportal.hu/hr.\(2015.09.20.\)](http://www.hrportal.hu/hr.(2015.09.20.))

¹⁵Rúzs-Molnár Krisztina: Mediáció a munkajogban. Pólay Elemér Alapítvány, Szeged, 2007.

beosztva, míg a többiek kettő illetve három műszakban, nem kevés pótlékért. Azt gondolja, hogy a felmondás igazi oka az, hogy az egyik művezető rokonának kell a helye. Megoldásnak találná, ha visszavenné a munkáltató, vagy kifizetne neki fél évre eső munkabért. Ez a munkajogi vita eldöntése mediációs eljárásban úgy rendeződött, hogy a munkavállalót éjjeliőrként alkalmazza továbbra is a cég, és a munkajogi pert megszüntették.

II.4. Gazdasági jogi mediáció

A gazdasági vagy más néven üzleti mediáció alkalmazási területe kifejezetten a vállalkozási szféra. Egy évekig elhúzódó, drága per helyett mindinkább arra törekednek az üzleti partnerek, hogy a kialakult vitát egymás között egy semleges közvetítő segítségével oldják meg. Ez a jövőbeni kapcsolatuk fenntartása miatt is indokolt. Az interneten már találhatunk olyan ügyvédek, akik mediációt vállalnak gazdasági ügyekben, és elsősorban a költséghatékonysággal indokolják annak előnyét. Emellett fontos az idő-tényező is, vagyis nem mindegy az, hogy egy cég mikor jut a pénzéhez, illetve a hatékonyság. Ez utóbbi azt jelenti, hogy hiába nyeri meg a cég a pert, ha a másik fél önként nem tud, vagy nem akar fizetni, végrehajtási eljárást kell megindítani ellene, amely ismételten újabb költségeket és idővesztést jelent.

A Polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. tv. 121/A § (1) bekezdése szerint a jogi személy gazdálkodó szervezetek egymás közötti jogvitáiban a keresetlevél benyújtása előtt a feleknek meg kell kísérelniük a jogvita peren kívüli elintézését. Ez mellőzhető, ha a felek a közöttük felmerült véleményeltérésről közös jegyzőkönyvet készítenek. A (2) bekezdés szerint, ha a felek jogvitájukat peren kívül nem rendezik, és a felperes keresetet indít, a keresetlevélhez csatolnia kell a felperes és az alperes által tett írásbeli nyilatkozatokat tartalmazó okiratokat, vagy azt az iratot, amellyel a felperes igazolja, hogy a jogvita peren kívüli elintézését megkísérelte. Fenti jogszabályhelyek arra utalnak, hogy a jogszabályalkotó célja is az, hogy a gazdálkodó szervezetek egymás közötti jogvitáikat elsősorban peren kívül rendezzék. Ha és amennyiben a gazdálkodó szervezetek egymás közötti jogvitája peres eljárásra kerül, úgy a per bármely szakaszában a felek önként mediációs eljárást kezdeményezhetnek, amely természetesen számukra ingyenes. Ekkor az eljáró bíró a tárgyalás elhalasztja, vagy az eljárás szünetel. Fontos kiemelni, hogy az üzleti életben vannak olyan információk, amelyeket a felek egy nyilvános bírósági tárgyaláson nem szeretnének elmondani, viszont a mediációs eljárás során a titoktartásra kötelezett mediátor előtt kifejtethetik.

Itt említtem meg, hogy szomszédjogi, birtokvédelmi, örökösödési, kártérítési perek során is előnyös lehet a mediációs eljárás igénybevétele, mert a peres eljárás elhúzódhat, az eredeti állapot visszaállításának lehetősége csökkenhet, illetve bizonyítási nehézségekkel lehet számolni. A kialakult állapot további romlásának megakadályozása miatt a feleknek elemi érdeke itt is, hogy a konfliktusukat bizalmasan tudják kezelni, és minél gyorsabban rendeződjön a jogvita.

Gazdasági téren kártérítési perben szeretnék felvázolni egy mediációs esetet, amely eredménnyel zárult: a felperes kártérítés iránt indított pert az alperes ellen, mivel szóbeli szerződésük alapján az alperes vállalkozó vállalta a felperes fürdőszobájának felújítását, és az a felperes állítása szerint nem megfelelően készült el. A perben önként vállalták a felek – a bíró javaslatára – a mediációs eljárást, és a mediációs eljárásban szintén három alkalommal voltak jelen. A felek álláspontja egyre inkább közelített egymáshoz, azaz az alperes is elismerte, hogy a fürdőszobában felhelyezett csempe egyenetlen, illetve hibás, amelyet természetesen a csempe minőségével indokolt. A felperes, azaz a megrendelő egyetértett azzal, hogy a fürdőszobában lévő fal is egyenetlen, következésképpen a felek engedtek

álláspontjukból, és a második ülésen már a vállalkozó által fizetendő kártérítés összegében próbáltak egyezkedni. Ez a harmadik ülésre sikerült azzal, hogy az összeg tekintetében még részletfizetést is kapott az alperes, hiszen igazoltan már nem vállalkozó, és munkanélküli segélyből él. A bírósági közvetítő, mint jogi szakvizsgával rendelkező pártatlan személy tájékoztatta a feleket a mediációs eljárás során arról, ha és amennyiben megegyezni nem tudnak, úgy a bíróság szakértőt rendel ki a hiba okának feltárására, amely idő- és költségigényes. A felperes ismételen a fürdőszoba felújítására készült, természetesen más vállalkozóval, amelyhez egyrészt pénzre volt szüksége, másrészt arra, hogy minél hamarabb a munkálatokhoz hozzákezdjen a vállalkozó. A felek a mediációs eljárás során megértették egymás érveit, és nem ragaszkodtak a jogszabályok adta lehetőségekhez, hanem közösen keresték a megoldást, amely mindkettőjük számára „nyereség” volt.

III. A bíró és a bírósági mediátor összehasonlítása

A bíró az állami igazságszolgáltatás meghatározott területen és terjedelemben való gyakorlásával megbízott személy, jogi szakvizsgával rendelkező jogász, a bírói hatalom gyakorlója.¹⁶ A bíró feladata a pártatlan ítélkezés, amelyben csak a hatályos jogszabályoknak van alávetve, ítéletét szabad mérlegelés alapján, saját lelkiismerete szerint hozza meg. A bíró a jogszabályok betartása mellett a Bírák Etikai Kódexét is köteles szem előtt tartani (jelenleg hatályos etikai kódexet az Országos Bírói Tanács 2014.11.10-i ülésén fogadta el). Az etikai kódex legelején a függetlenség és összeférhetetlenség szerepel, majd a méltóság, gondosság, tisztesség, tisztelet, együttműködés alapelve. Megemlítendő a 2011. évi CLXII. tv. a bírák jogállásáról és javadalmazásáról is, amely a bírói függetlenség és pártatlanság alkotmányos elvének maradéktalan érvényre juttatása érdekében jött létre.

A mediátoroknak létrehoztak az Európai Unióban egy Európai Magatartási Kódexet. A kódex a közvetítő szakmai alkalmasságát emeli ki, vagyis szakértelemmel kell rendelkeznie, és tájékozottnak kell lennie a közvetítői eljárás lényegében, folyamatos továbbképzést és gyakorlatot kell felmutatnia. A kódex tartalmazza a függetlenséget is, amely körében rögzíti, ha a közvetítő a függetlenségét befolyásoló, vagy összeférhetetlenséget okozó körülményt tud, azt köteles a felek tudomására hozni, ilyen például a felek bármelyikével fennálló bármilyen személyes vagy üzleti kapcsolat. A kódex tartalmazza a pártatlanság elvét, melynek körében a közvetítő törekszik arra, hogy egyformán eljárjon valamennyi fél érdekében. Az eljárás során a közvetítő köteles biztosítani, hogy a felek megértsék a közvetítői eljárás jellemzőit, illetve a közvetítői megállapodás a felek kérésére írásba foglalható. Törekednie kell a közvetítőnek az eljárás igazságosságára, vagyis köteles biztosítani azt, hogy valamennyi félnek megfelelő lehetősége nyíljon az eljárásban nyilatkozata megtételére. A közvetítő köteles törekedni arra, hogy valamennyi fél megértse a megegyezés feltételeit. A kódex leszögezi a titoktartás kötelezettségét, vagyis a közvetítő köteles bizalmasan kezelni valamennyi olyan információt, amely a közvetítésből ered.

Ezenkívül a hazai szabályozás a közvetítői törvényben tér ki a közvetítő feladatára, és pedig: a közvetítés során pártatlanul, lelkiismeretesen, legjobb tudása szerint közreműködjön a felek közötti vitát lezáró megoldás létrehozásában. A közvetítői törvény a közvetítők számára is összeférhetetlenséget ír elő, amely a bírósági közvetítők viszonylatában azt jelenti, hogy a közvetítő nem járhat el akkor, ha az ügyben egyébként érdekelt, elfoglalt. A közvetítőt titoktartási kötelezettség terheli minden olyan tény és adatot illetően, amelyről a közvetítői tevékenységével összefüggésben szerzett tudomást, és ez a titoktartási kötelezettség a közvetítői tevékenysége megszűnése után is fennáll.

¹⁶ hu.wikipedia.org/wiki/ biro (2015.09.27.)

Az igazságügyért felelős miniszter a közvetítőkről és a közvetítőket foglalkoztató jogi személyekről vagy jogi személyiség nélküli gazdasági társaságokról közvetítói névjegyzéket vezet, míg a bírósági közvetítők a közvetítói tevékenységet az Országos Bírósági Hivatal elnöke által – a közvetítói szakmai képzés elvégzésének igazolását követően – kijelölt bírósági titkár, bíró, és rendelkezési állományba helyezett bíró végezhet (Kvtv. 38/A § (1) bekezdés). A kijelölt személy a bírósági közvetítéssel kapcsolatos tevékenysége során a bírósági közvetítő megjelölést használja.

Megemlítem még ebben a témakörben az Országos Mediációs Egyesület (OME) Szakmai Etikai Kódexét, amelynek célja, hogy megállapítsa a közvetítők, mediátorok számára a hivatásuk gyakorlásával együtt járó legalapvetőbb jogok és köteleességek rendszerét, a mediátori munka gyakorlását meghatározó, egységes etikai és magatartási normákat. Ezek elengedhetetlenül szükségesek a mediátori hivatás helyes gyakorlásához. Az OME által megfogalmazott elvek és szabályok közül csak a legfontosabbakat emelem ki:

- a mediátor tiszteletben tartja minden ember méltóságát, értékeit és jogait,
- az egymás közötti, és a mediációs eljárásban résztvevőkkel tartott kapcsolataikat a kölcsönös szakmai és emberi tisztelet, a jóhiszeműség, a megbecsülés, az együttműködés és a korrektség jellemzi,
- a mediátor a vitában biztosítja a kiegyensúlyozottságot,
- a mediátor nemre, korra, társadalmi, faji, és etnikai hovatartozásra, vallási és világnézeti meggyőződésre, nemi irányultságra, fogyatékosra és egészségi állapotra való tekintet nélkül, valamint minden egyéb hátrányos megkülönböztetés kizárásával végzi munkáját,
- a mediátor felelős azért, hogy munkáját a szakmai előírásoknak megfelelően, magas szakmai színvonalon végezze, a tevékenységére vonatkozó jogszabályokat, és etikai normákat ismerje és alkalmazza,
- a mediátor joga és kötelessége szakmai fejlődése érdekében részt venni szakmai képzéseken, előadásokon, szemináriumokon, szupervíziókn stb.

Ennél a témánál maradva fontosnak tartom, hogy sor kerüljön a közeljövőben a bírósági közvetítők etikai kódexének elkészítésére, amelyet mintegy „mankó” használnának a közvetítói eljárásban.

Fontos szabály, ha a felek és a bírósági közvetítő abban megállapodik, az eljárás lefolytatásában további egy vagy több bírósági közvetítő, vagy közvetítő is részt vehet.

A közvetítói tevékenységről szóló törvény a kötelező közvetítói eljárásban (4/B. fejezet) a közvetítőre különös szabályokat fogalmaz meg. Ezek a szabályok a következők: a közvetítő az első közvetítói megbeszélés időpontját a felekkel egyeztetve úgy határozza meg, hogy a felek a kötelezésnek eleget tehessenek. Ha a kötelező közvetítói eljárás igénybevételenek igazolására jogszabály határidőt határoz meg, az első közvetítói megbeszélés közvetítő által javasolt időpontjának a határidő lejártát legalább 15 nappal meg kell előznie.

A közvetítő ezen túlmenően írásbeli igazolást ad arról, hogy a közvetítói eljárás megindult, de még nem fejeződött be, hogy a felek az első közvetítói megbeszélésen részt vettek, vagy a félnek arról, hogy a fél jelezte részére a közvetítói eljárás igénybevételeire vonatkozó kötelezettségét, de az elmaradás oka nem e félnek a közvetítővel való együttműködésének a hiánya.

A bírósági közvetítő feladata nemcsak a fentebb részletezett első közvetítói megbeszélés időpontjának meghatározása, illetve írásbeli igazolás kiadása, hanem a közvetítói eljárás lefolytatása, amelyben a közvetítő a feleket részletesen meghallgatja, biztosítva azt, hogy a felek egyenlő elbánásban részesüljenek. A bírósági közvetítő jogosult és köteles a felek

megállapodását írásban rögzíteni, és a megállapodás aláírásának napjával a közvetítói eljárás befejeződik. Ha a felek nem állapodnak meg, a közvetítói eljárás befejezése vagy azon a napon történik, amelyen az egyik fél közli a másik féllel és a közvetítővel, hogy a közvetítói eljárást befejezettnek tekinti, vagy azon a napon, amelyen a felek egybehangzóan kijelentik a közvetítő előtt, hogy kéri a közvetítói eljárás befejezését, vagy a felek eltérő megállapodása hiányában a nyilatkozat aláírásának napjától számított 4 hónap elteltével.

A felek által létrejött szóbeli megállapodás írásbeli formába „öntése” komoly feladat a bírósági közvetítő számára, hiszen jogi tudása, tapasztalata húzódik meg a háttérben. A megállapodás megszövegezése időigényes, ezért célszerű a mediációs eljárásban a feleknek arra az időre szünetet adni, illetve későbbi időpontot megjelölni arra, hogy a megállapodást aláírassák. A jelenlegi gyakorlat szerint a bírósági közvetítő a felek által aláírt megállapodást maga is aláírásával és bélyegzőjével látja el.

A megállapodásnál maradván, a bíró előtt a perben is köthetnek a felek egyezséget, amelyet a bíró jegyzőkönyvbe foglal, és ha az egyezés megfelel a jogszabályoknak, a bíróság azt végzéssel jóváhagyja (Pp. 148.§ (3) bekezdés). A bíróság által jóváhagyott egyezésnek ugyanaz a hatálya, mint a bírói ítéletnek; a jóváhagyó végzés ellen beadott fellebbezésnek az egyezés végrehajtására nincs halasztó hatálya (Pp. 148.§ (4) bekezdés). A bíró nemcsak a felek által a perben kötött egyezséget foglalja jegyzőkönyvbe, és hagyja jóvá, hanem a közvetítói eljárás során kötött megállapodást is egyezségként jóváhagyhatja. A magyar jogi szabályozás ebben jelenleg a bírósági közvetítőnek nem ad jogosultságot arra, hogy jogerőssé és végrehajthatóvá nyilváníthassa a közvetítói eljárás során hozott megállapodást. Ez egyes uniós államokban azonban megengedett.

A bírósági közvetítő, illetve a közvetítói szerep látszólag egyszerűnek tűnhet a bírói hivatással szemben, hiszen nem kell állást foglalni, döntést hozni, azt az érdekelt felek hozzák meg, így az ezzel járó felelősség is az övéké. Ahhoz azonban, hogy a konfliktustól távol tartsa magát valaki, tehát pártatlan maradjon, ahhoz, hogy határozottan rávegye az érintetteket a mediációban való részvételre, hogy a felek bizalmát elnyerje, hogy közben tartsa az indulatokat, és a folyamatot, mindehhez nagyon sok kiművelt készségre van szükség.¹⁷

A mediátornak, így a bírósági mediátornak is olyan alapvető képességekkel kell rendelkeznie, amelyek megléte illetve fejlesztése nélkülözhetetlen, amely nélkül a mediátor nem lesz jó mediátor, és a felek számára sem segíti a konfliktusuk megoldását. Ezek a következők: figyelem és általános kommunikációs készség, kapcsolatteremtő készség, jó összegző készség, határozottság, segítőkészség, konfliktus-kezelő készség, problémamegoldó készség, jó előadókészség és a mediációs folyamat vezetésének készsége.¹⁸ Természetesen ezekkel az alapvető képességekkel a bírónak is rendelkeznie kell, azonban a bíró elsősorban a jogszabályok alapján dönt, a jogilag releváns tények figyelembevételével. A bírósági közvetítő számára a jogszabályok ismerete szintén fontos, azonban mivel nem döntési pozícióban vannak, az alapvető képességek felértékelődnek. Egy jó mediátor, illetve bírósági mediátor egy személyben ügyvéd, bíró, pszichológus, családterapeuta.

Itt említem meg a „common law” alapú jogrendszereket (például Anglia, USA), ahol elterjedt az a feltevés, hogy a bírók olyan passzív megfigyelői az eljárásnak, akik annak befejeztével meghozzák ítéletüket és a megállapodás támogatása távol áll a gyakorlatuktól. 1999-ben Angliában egy reformnak köszönhetően az angol bíróktól nem pusztán azt várják el, hogy döntsenek, de azt is, hogy az ügyet aktívan menedzseljék, utaljanak arra, miként értékelik az ügy érdemét, a benyújtott bizonyítékokat, sőt, bátorítsák a feleket alternatív vitarendező eljárások igénybevétele.¹⁹ A hazai jogrendszer nem „common law” alapú jogrendszer, ebből következően az előbbi mondatban megfogalmazottak hazai érvényesülése

¹⁷ Barcy Magdolna és Szamos Erzsébet: i. m.

¹⁸ Barcy Magdolna és Szamos Erzsébet: i. m.

¹⁹ Szabó Péter és Gyengéné Nagy Márta: Mediációs panoráma II. Attraktor, Máriabesnyő, 2015.

az ún. prejudikációt jelentené, amelyet a jelenlegi polgári perrendtartás nem tesz lehetővé.

Hiába vannak mediációra alkalmas ügyek, hiába van a bíróságon kijelölt bírósági közvetítő, ha az eljáró bírák nincsenek tisztában a mediációs eljárás lényegével, és nem küldik a feleket a mediációs eljárásra. Éppen ezért fontos kiemelni, hogy olyan ügyeket tárgyaló bírakat, akik családjogi, kártérítési, munkajogi és tulajdoni pereket tárgyalnak, meghatározott időszakonként (fél év vagy egy év) érdemes tájékoztatni ismételten a bírósági közvetítői eljárás igénybevételéről, és annak igénybevétele esetén a bíró munkaterhének csökkentéséről: legyen az a per felfüggesztése, szünetelés, illetve a per megszüntetése, valamint bírósági közvetítői eljárásban létrehozott egyezség jóváhagyása.

A bírónak azonban felelőssége is van a mediációs eljárásra terelésben, hiszen ha indokoltnak látja azt (kötelező bírósági közvetítés esetén), akkor is meg kell győződnie arról, hogy az ügy mellett a felek alkalmasak-e a mediációra, nincs-e egyik vagy másik fél részéről kizáró ok. Célszerű – mint már említettem – a hiánypótló végzés vagy az idéző végzés mellé a feleknek tájékoztatást küldeni a bírósági mediációs eljárás lényegéről, annak igénybevételéről, hogy a felek már az első bírósági tárgyaláson „képben legyenek”. Egy bíró azonban nem élhet vissza a mediációs eljárás lehetőségével sem, azaz nem szabad azt éreznie, hogy a nehezen kezelhető ügyfelektől így megszabadulhat, hiszen pont az ilyen ügyfelekkel nehéz a mediátornak is, és a jelenlegi bírósági szisztémában a bírósági közvetítők többnyire egyéb munkájuk mellett végzik a bírósági közvetítést, tehát számukra sincs elegendő idő a felek „puhítására.”

Ebben a témakörben hangsúlyoznám a bíróság vezetésének szerepét is, hiszen nem mindegy, hogy egy adott bírósági vezetői kör a mediációs eljárás mellett voksol, avagy sem. Természetesen egyéni beállítódás kérdése az, hogy a mediációt, mint alternatív vitarendezést elfogadja-e valaki a konfliktusok kezelésére, de az Országos Bírósági Hivatal mellette tette le a voksot, és az nagyon fontos, azért is, hogy a mediáció minél szélesebb körben elterjedjen. A mediációra-terelésben nemcsak a bírónak van szerepe, hanem a reklámnak is, illetve az ezzel kapcsolatos konferenciák tartásának, az internetes hozzáférés lehetőségének biztosításának, stb.

IV. Külföldi állampolgárok a peres eljárásban és a bírósági mediációban

E cím alatt főképp a határokon átnyúló családi mediációról szólok, amely a mai globalizált világunkban különösen előtérbe került. A határon átnyúló mediáció szükségességét a egyes házasságok számának növekedése nyomán keletkezett családi viták, kapcsolattartási nehézségek békés megoldása indokolja. A mediáció általános gyakorlatához képest számos sajátossága van, amely új módszerek kidolgozására sarkallta a mediátorokat, jogászokat.²⁰ Ezekben a határon átnyúló mediációs eljárásokban előtérbe kerülnek a szülők közötti kulturális különbségek, közösségi szokások. A nemzetközi gyakorlat kialakításában a 2004. augusztus 1-től hatályba lépett Brüsszel II. (2201/2003. EK. rendelet) játszott fontos szerepet, valamint ennek módosítása, a Brüsszel II.A. Legfontosabb célkitűzése az volt, hogy a családjogra szakosodott bírák együttműködésére van szükség, akik az országokon átívelő ügyekben is tudják egymással a kapcsolatot tartani. A közvetlen kommunikáció elősegítése érdekében a tagállamok ún. családjogi kapcsolattartó bírót jelöltek ki. Azt is leszögezte az egyezmény, hogy az államok kötelesek biztosítani azokat a speciális eszközöket, amelyekkel a kommunikáció lebonyolítható (pl. videó- vagy telefonkonferencia). Az ilyen eljárásban lehetőséget kell adni a gyermek közvetlen meghallgatására is. Fontos szabály ezekben az eljárásokban, hogy a kérelem beérkezésétől számított 6 hét alatt a bíróságoknak dönteniük

²⁰ Gyengéné dr. Nagy Márta: Határon átnyúló mediáció: esélyek és nehézségek. 25-28. o. In: Családi jog 2007/3.

kell a visszavitel kérdésében. Ez vezet oda, hogy a mediációnak párhuzamosan kell folynia a bírósági eljárással, és sort kell keríteni arra, hogy a bíró is megismerje a mediáció eredményét.

Hazánkban kizárólagosan a Pesti Központi Kerületi Bíróság (PKKB) illetékes a gyermek jogellenes külföldre vitele tárgyában (7/1988. (VIII.1.) IM. rendelet). A PKKB hatásköre a Magyarországra jogellenesen hozott gyermekek visszavételére vonatkozó eljárásra terjed ki, illetve a Magyarországról jogellenesen elvitt gyermekek eseteiben is eljár. Ebben az esetben a bírósági eljárás előtt a felek részére küldött tájékoztatóval a Központi Hatóság ösztönözheti a feleket a mediáció igénybevételére. A bírósági eljárás során a bíróság vagy a felek kezdeményezésére egyrészt igénybe vehetik a mediációt a visszaviteli eljárás alatt, valamint a végrehajtási eljárásban az önkéntes visszavitel előmozdítására. A jogellenes gyermekelviteli eljárások törvény által meghatározott rövid pertartama indokolja, hogy a per legelején célszerű kezdeményezni a mediációt.²¹

Szemléltetésül álljon példaként egy olyan családjogi bírósági közvetítői eljárás, amelyben az egyik fél (anya) magyar volt, míg a másik fél francia állampolgár. Kapcsolatuk megromlásakor az anya Magyarországra visszaköltözött, az apa maradt hazájában. A távolság, illetve az apa munkája miatt a bontóperben kitűzött tárgyalások sorra halasztásra kerültek, majd a bíró mediációra küldte a feleket. A mediáció során tolmácsot is igénybe kellett venni, mivel a jogi képviselők is részt vettek rajta. Az első mediációs ülésre a meghívót e-mail formájában küldte meg a mediátor, (amelyre peres eljárásban nincs lehetőség). A külföldi féllel egyeztetve végül sikerült az első találkozót létrehozni, amely azonban az ülés egy bizonyos szakában „megtorpant.” A mediátor ekkor megkérte a mediációs szobában jelenlévőket, hogy a feleken kívül mindenki távozzon ki egy kicsit, és hagyta a feleket, hogy egymással a férfi anyanyelvén vitatkozzanak. Kiderült ugyanis, hogy a felek, mióta az anya hazaköltözött gyermekével, szemtől-szembe nem találkoztak egymással, és így volt „kibeszélni valójuk.” Ezt követően a felek többször kezdeményezték további mediációs ülés tartását, mely végül ahhoz vezetett, hogy megállapodást tudtak kidolgozni (ügyvédjeik segítségével is). Ezen az ülésen lehetőség nyílt arra (illetve pontosabban az ülés előtt), hogy az a szülő, akitől elvitték a gyermeket, találkozhasson vele. Ennek mindenképpen bizalom-erősítő funkciója van, és ráébreszti a feleket arra, hogy mennyire fontos a gyereknek is, és a másik félnek is a kapcsolattartás.

V. A bírósági közvetítés a jó gyakorlatok tükrében

V.1. A kommunikáció csatornái

A kommunikáció úgy definiálható, hogy gondolatainkat, üzeneteinket a kommunikáció folyamatában közöljük a másikkal. Ezt nem csak szavak formájában tesszük, hanem a szavak mellett a hanglejtés és a testbeszéd is hozzájárul a kommunikációnkhoz. A verbális kommunikáció – kutatások szerint – a kommunikációnak csak a 7%-át teszi ki, (tehát amit ténylegesen mondok) – 93%-át pedig az, ahogyan mondom (non verbális kommunikáció).²² Egy jó mediátornak tisztában kell lenni a kommunikáció folyamatával, és azzal, hogy „olvasson” a testbeszédből, illetve a gesztusokból. Nem elég tehát, hogy a mediációs eljárásban csak a szavakra figyelünk, mert a közlést a szavak, a hanglejtés és a testbeszéd összjátéka teszi egésszé. A kommunikáció ismérvei közé tartozik az, hogy egy közlésnek mindig két szintje van. Az első a tartalom, amely objektív információként nyilvánul meg, a másik szint pedig az ún. adó- és vevő közötti szubjektív információ, a kapcsolati szint. A

²¹ Szabó Péter és Gyengéné Nagy Márta: i. m.

²² Mihalecz Gábor: Ketten együtt, magabiztosan (Párkapcsolat-építő kommunikáció) Aduprint Kiadó, Budapest, 2013.

kapcsolati szint felette áll a tartalminak, és meghatározza azt.²³ A kommunikáció kapcsán ki kell emelni azt is, hogy a férfiak és a nők egy adott dologról egészen másként gondolkodnak, és ezt is figyelembe kell vennie egy jó mediátornak. A kommunikációnak szintjei is vannak, és a mediációs eljárásban az 5. szinttől, azaz a sablonok szintjétől a tények és vélemények szintjén keresztül az érzelmek szintjéig jutnak el, főleg családjogi ügyekben. Az érzelmek szintje alatt az ún. intim kommunikáció található, amelyet a felek – ha a mediátor bizalmukat elnyeri – szintén használnak a közvetítői eljárásban. Fontos, hogy a kommunikációs eljárásban, így a közvetítői eljárásban is ráhangolódjunk a másik fél gondolatmenetére anélkül, hogy kijelentését minősítsük. A jó mediátor arra törekszik, hogy megértse a felek mélyebb érzéseit, gondolatait, és „hidat építsen” a felek közé.

V.2. A konfliktus, illetve a konfliktus-kezelés technikái

A konfliktus egy eredmény, mégpedig az eltérések és különbözőségek eredménye (és nem oka). Fontos hangsúlyozni, hogy szinte születésünktől fogva különbözőek vagyunk, és ezért a nézeteltérések lényünkhöz tartoznak. Ebből kiindulva más lesz a konfliktushoz fűződő viszonyunk is.²⁴ *A konfliktusok jellemző okai, az ütközéshez vezető eltérések fajtái:*

- érdekek, értékek (látszólagos, vagy tényleges) különbsége,
- információk hiánya,
- személyes kapcsolatok megromlása (torz percepciók, sztereotípiák stb. eluralkodása),
- strukturális ellentétek (a felek erőforrásainak, hatalmi pozícióinak, érdekérvényesítési képességeinek egyenlőtlensége),
- területiális okok (személyes befolyásunk, személyes hatókörünk)²⁵

A fenti okokat, a felek közötti ellentétek okait fontos, hogy egy jó mediátor átlássa, hiszen a konfliktusra építi fel a konfliktus-kezelést, illetve az adott vita rendezését. Ebben különféle stratégiák állnak a rendelkezésére, amelyben az egyik legfontosabb a negatív jelentésű esemény pozitívként való átértékelése, a problémamegoldás-tervezés, a felelősségvállalás megerősítése, az érzelmek és viselkedés szabályozása. Lényeges, hogy a közvetítő, illetve a bírósági közvetítő tisztában legyen a felek együttműködését elősegítő tényezőkben, és a bizalomépítés néhány alapszabályában, így például:

- sok érdemi információ, nyílt szándékok,
- az egyéni és a közös érdek közti különbség csökkenése,
- az együttműködés jutalma,
- a megbocsátás fontossága,
- a másik sikerének elviselése,
- az azonnali nyereség helyett a későbbi együttműködés lehetősége.

Fontos beszélni arról is, mi történik a konfliktus során, hiszen a mediációs eljárás a vita, illetve a konfliktus-kezelés színtere.

1. probléma

²³ Mihalecz Gábor: i. m.

²⁴ Barcy Magdolna és Szamos Erzsébet: i. m.

²⁵ Barcy Magdolna: Konfliktusok és előítéletek-a vonzások és taszítások világa. Orior és társai, Bp., 2012.

2. személyi ellentét (vádak, a másik személy lesz a probléma oka)
3. vádaskodás-védekezés
4. a probléma kiterjesztése
5. a kommunikáció megromlása
6. fokozódó bizalmatlanság
7. polarizálódás, harc a „végsőig”

A fentieket összegezve megállapíthatjuk, hogy a konfliktus megoldásnak értékei is vannak, a konfliktus változás forrása is, egy olyan folyamat, amely javunkat, társadalmunk javát is szolgálhatja, de csak akkor, ha nyíltan és tiszteletteljesen kezeljük a problémát. Csak akkor tudjuk eredményesen kezelni, ha a konfliktusban érintett összes személy részt vesz annak megoldásában, a konfliktust közös problémaként fogjuk fel, és együttműködünk annak megoldásában. Ez természetesen bizonyos képességeken alapul, amelyre az emberek megtaníthatóak, és így a konfliktust is jobban tudják kezelni. A mediáció erőt ad az embereknek, hiszen a konfliktusban részt vevők gyakran bizonytalanok, összezavartak, elvesztették a kontrollt.²⁶ *A mediáció azzal, hogy erőt ad a mediációs eljárásban szereplőknek, el is veszi ezt az erőt, energiát a mediátorból, éppen ezért tartom szükségesnek, hogy mind a közvetítők, mind a bírósági közvetítők alkalomadtán ugyanolyan szupervízió, képzésen vegyenek részt, mint amit a pszichológusoknak írnak elő.*

A konfliktus-kezelés kapcsán az erőszakról is szót kell ejteni, amely természetesen a konfliktusok megoldására nem jó módszer. A mediáció éppen arra ad lehetőséget, hogy megakadályozza az erőszak elterjedését a jövőben, és reális alternatívát kínáljon az erőszakkal szemben.

Az erőszak ellen hatékonyan kell fellépünk össztársadalmilag is, ennek melegágya, az ún. párkapcsolati erőszak. A párkapcsolati erőszak a családjogi ügyekben jelenhet meg, és nemcsak fizikai erőszak formájában, hanem szexuális, lelki, és gazdasági erőszak formájában. Sokszor a mediációs eljárásban derül fény ezekre, és igen nehéz ezeket egy tapasztalatlan mediátornak kezelni. A bántalmazott nők (olykor férfiak) és a bántalmazó kapcsolatban élő gyermek nem meri ezeket a vádakot felhozni, amíg együtt élnek az erőszakos emberrel. Fontos tudni, hogy a bántalmazó férfi irányító és ellenőrző magatartása a bíróságon is megnyilvánul, például abban, hogy

a bántalmazó fenyegeti a bántalmazottat vagy másokat a bíróságon a bíróság előtt, újra és újra halasztást kér, elhúzza az ügyet, megzavarja a bíróság és a bántalmazott kommunikációját, a bántalmazott távoltartását kérelmezi, stb.²⁷

A konfliktus-kezelés megfelelő módszere tehát nem az erőszak, hanem léteznek új és hatékonyabb módszerek. *A szakirodalom az alábbiak szerint 5 konfliktus-kezelési stílust határoz meg.*²⁸

1. visszahúzódó (teknős): a teknősök visszahúzódnak a páncéljukba, hogy elkerüljék a konfliktusokat.
2. erőszakos (cápa): a cápák nem törődnek mások igényeivel, ők akarnak győztesek lenni.
3. elsimító (plüssmaci): számukra a kapcsolat fontosabb, mint saját céljaik elérése.
4. kompromisszum kereső (róka): a rókák a középutat keresik a konfliktusban, és törekednek a közjóra.

²⁶Barcy Magdolna és Szamos Erzsébet: i. m.

²⁷Szakmai módszertani útmutató a párkapcsolati erőszak elleni hatékony fellépésre. NANE Egyesület – Patent Egyesület, Budapest, 2012.

²⁸Barcy Magdolna és Szamos Erzsébet: i. m.

5. együttműködő (bagoly): a konfliktust olyan problémának tekintik, amelyet meg kell oldani, saját maguk és a másik fél számára is kielégítő megoldást próbálnak találni.

Fenti konfliktuskezelési stílus alapján valamennyi ember besorolható valamelyik stílusba, és ennek alapján természetesen más egy mediációs eljárás akkor, ha csak „cápákkal” van a mediátornak dolga, és más akkor, ha „baglyokkal.”

V.3. A pszichológia szerepe

A pszichológia, vagy lélektan olyan tudomány, amely az emberi gondolkodással és viselkedéssel foglalkozik. A pszichológia nem csak az emberek lelki jólétével foglalkozó gyógyító tudomány, hanem az emberekre jellemző mindennemű folyamatok megértésére törekvő diszciplína is.²⁹ A pszichológia szerepét abban látom a bírósági közvetítés és a jó gyakorlat viszonylatában, hogy nagyon fontos a bírósági közvetítő számára az önismereten túl mások viselkedésének megértése. Ebben segíthetnek bizonyos pszichológiai alapismeretek elsajátítása (akár képzések útján, akár autodidakta módon). *Problémáink legtöbbször ugyanis személyes kapcsolatainkból ered. Ha azt tudjuk is, mi magunk mire vágyunk, azt nagyon gyakran nem is sejtjük, hogy a másik mire vágyik, vagy mit akar tőlünk. Önértékelési problémákkal, alkoholfüggőséggel, depresszióval küzd sok ember, és ennek felszínre hozása a hétköznapi élet „taposómalmában” egyre nehezebb.*

Mai társadalmi-gazdasági viszonyainkban, a felgyorsult világban a családok többsége válságban van, holott egy működési zavarokkal küzdő család nem képes a társadalom számára egészséges, hasznos embereket adni. Gyermekeink számára a legjobb nevelési módszer a példaadás, a nevelésen kívül a másik alappillér a tanítás, melyen a szülői hivatás nyugszik.³⁰ *A házasságban, a családban a problémák jelentkezésekor a felek nem a problémák akut megoldásán gondolkodnak legtöbbször, hanem egyből a válásra, szakításra gondolnak.* Tulajdonképpen a gyermek is háttérbe szorul akkor, ha valamelyik házaselet, élettársat csaldódás éri. *A válófelek magatartását legtöbbször pedig az anyagiak, az egyéni érdekek vezérlik.* A válás után azonban a szülőknek legalább egy kérdésben egységesnek kellene lenniük, mégpedig, hogy a lehető legjobban megóvják gyermekeiket a válásuk következményétől. A gyermek természetesen akkor is rosszul jár, ha a rossz házasságban élő szülei nem válnak el. Nehéz eldönteni, hogy mi a jobb nekik, vagy pontosabban mi kevésbé rossz: a válás, vagy ha a szülei gyűlölködve együtt maradnak.

A fentiek alapján tehát nem csak a családjogi mediációban fontosak a pszichológiai ismeretek, hanem jelentkezik ez az összes mediációs eljárásban, hiszen oda családokból, élettársi kapcsolatokból érkeznek emberek (tele gonddal, problémával). Célszerű ezért a bírósági mediátoroknak, koordinátoroknak olyan képzéseken is részt venni, ahová pszichológusokat hívnak el, akik megpróbálnak a bírósági közvetítők számára gyakorlati tanácsokat adni a mediációban őket ért „lelki teher” megkönnyítésében, illetve elmagyarázzák, miért és hogyan nyílnak meg jobban a felek a bírósági mediációs eljárásban, mint a bírósági peres eljárásban.

V. 4. Főbb alapszabályok és jó technikák

²⁹ hu.wikipedia.org/wiki/pszichológia.(2015.09.30.)

³⁰ Gary Chapman: Családi összehangzattan (a családi harmónia 5 jellemzője), Harmat Kiadó, Budapest, 2008.

Ebben a fejezetben elsőként a bírósági mediációs ülés alatt érvényesülő alapszabályok bemutatása következik, amelyet természetesen a felekkel is közölni kell:

- egymás meghallgatása (megszakítás nélkül)
- nyitottság
- türelem
- bizalom, és jegyzetelés
- tisztelet
- önkéntesség

A fenti főbb alapszabályok felsorolása, a felek számára rögzítése nagyon fontos, hiszen ez adja meg az alapot arra (mint ahogy a peres eljárásban a Polgári perrendtartásról szóló jogszabály), hogy a felek egy „másik küzdőtéren” vannak, ahol a konfliktusaik, problémáik békés, alternatív kezelése történik.

A jó technikák, azokat a praktikákat, ötleteket, mediációs eljárési módszereket tartalmazza, amelyekkel könnyebbé, eredményesebbé tehetjük a mediációs eljárást. *A legfontosabbakat 10 pontban foglaltam össze, és ezek az alábbiak:*

1. Mosoly, derű

Álláspontom szerint ez az egyszerű, de nagyszerű technika arra szolgál, hogy a mediációs eljáráson megjelenő feleket egy más környezet, egy más hozzáállás fogadja, amelyhez hozzájárul a mosoly is. A tapasztalat azt mutatja, hogy már ezzel az emberek oldottabbá, nyitottabbá, elfogadóbbá válnak a mediáció és a másik iránt.

2. Külön beszélgetés

A külön beszélgetés összehívásának okai között elsősorban az erős érzelmek blokkoló hatása áll, amelyek gátolják a tárgyalás menetét. Éppen ezért a külön- vagy magánbeszélgetésen az érzelmek kinyilvánítása lehetővé válik, valamint az erős érzelmekre építő manipuláció is megelőzhető. A magánbeszélgetés oka lehet az, hogy félreértések, elhallások blokkolják a tárgyalást, ilyenkor természetesen meg kell vizsgálni a tévedések, elhallások okait, és egyensúlyt kell teremteni a nézőpontok között a mediátornak. További összehívási ok a nem megfelelő kommunikációs stílus, amely szintén gátolja a tárgyalás menetét. Ilyenkor a külön

beszélgetés célja az, hogy koncentráljunk a lényeges részekre, és kommunikációs formákat kell kidolgoznunk annak érdekében, hogy a kommunikációs akadályokat a felek leküzdjék.

A fenti kapcsolattartási problémákon túl a mediációs folyamat problémái, illetve egyes tartalmi problémák is vezethetnek a külön beszélgetés összehívására. A mediációs folyamat problémái között lehet olyan, amikor a felek kételkednek a folyamat sikerében, fenyegetőznek, hogy elmennek, vagy a mediáció üteme túl gyorsá, vagy túl lassúvá válik. Az is lehetséges, hogy a problémák nincsenek világosan megfogalmazva, így célszerű a felekkel külön-külön egyértelműen tisztázni problémáikat. Ezt is külön beszélgetés keretében teheti meg a bírósági közvetítő. A tartalmi problémák között lehetséges olyan, hogy csak két lehetőség jöhet szóba, és ezek nagyon távol vannak egymástól. Ilyenkor a mediátor vagy kitalál egy harmadikat, vagy szűkíti a szélsőséges állásfoglalásokat, illetve támogatja a megbékélési stratégiát. Ezt is külön beszélgetés keretében teheti meg a

legeredményesebben.³¹ A külön beszélgetésnél lényeges, hogy az ennek során a mediátortudására hozott személyes információkat megfelelően lehet és kell kezelni, vagyis az egyik fél által titoknak tartott információt a másik félnek nem adhatják ki.

3. A társ-mediáció alkalmazása

Az aktív odafigyelést segíti egy másik hatékony módszer, amikor a bírósági mediációs eljárásban nem egy, hanem két (esetleg több) bírósági közvetítő vesz részt. Például családjogi mediációban célszerű lenne egy férfi és egy női bírósági közvetítő, hiszen a férfiak és a nők is másként élnek meg különféle szituációkat, másként gondolkodnak. Ezzel az erőviszonyok még kiegyensúlyozottabbá válnak.

4. Szünet tartása

Ez a technika általában akkor alkalmazható, ha „megtorpan” a mediációs eljárás menete, vagy a felek érzelmei túl hevessé válnak, illetve elfáradnak a felek a kommunikáció során. A bírósági közvetítő javasolhatja a feleknek a szünetben, hogy levegőzzenek egyet, telefonáljanak valakinek, stb.

5. Összegzés

Ezen technika a felek megállapításainak összegzését jelenti, és ezt elősegíti az, ha a mediátor magának jegyzeteket készít. Az összegzés akkor konstruktív, ha összefoglalja a kulcsproblémákat, kerüli az atyáskodó hangnemet, semleges nyelvezetben történik, kifejezi tömören az elmondottak lényegét anélkül, hogy valamelyik felet hibáztatná.

6. Szerepcsere

A hétköznapi életben is gyakran elhangzik az emberek szájából, hogy „gondolj bele az én helyzetembe, te az én helyemben mit tennél?” Ezen alapul a szerepcsere-technika, amelyet a mediátor szintén „bevet” az alternatív vitarendezési folyamatba.

7. Tükrözés

Ezt a jó technikát legegyszerűbben azzal a mondattal lehet szemléltetni, hogy a mediátor így szól: „ha jól értem, Ön ezzel azt szerette volna kifejezni, hogy...” Ezzel a mondattal egyrészt megakasztja a kellő vehemenciával beszélő felet, illetve pontosíthatja az általa elmondottakat, érzelmektől megtisztultan, racionálisan kifejezve. Ilyenkor a fél egy kívülálló semleges személy visszatükrözését kapja a saját gondolatairól, ami lehetőséget biztosít az újragondolásra, illetve az álláspontok módosítására.

8. A kérdés művészete

A kérdéses technika célja mindig az átgondolt beszélgetés előmozdítása, és nem a befolyásolás.³² A kérdéseknek két nagy csoportja van, ezek az ún. zárt kérdések, illetve nyitott kérdések. A zárt kérdések egyértelmű állásfoglalásra ösztönöznek, míg a nyitott kérdések nem terelik a megkérdezettet a válaszadásban, hanem önálló állásfoglalásra

³¹ Barcy Magdolna és Szamos Erzsébet: i. m.

³² Barinkai Zsuzsanna és Krémer András: Alternatív vitarendezés munkafüzet. Rézler Gyula Mediációs Intézet, 2013.

- készítetik (például: mit gondol ön erről? hogyan látja ezt elfogadhatónak?). Többféle kérdésfajtát különböztetünk meg
- információs kérdés: ki? mi? mikor? hol? hányszor? kivel? mióta?
  - körkérdés: minden jelenlévőnek feltesszük, általában a mediációs folyamat végén jellemző kérdéstechnika, például: kinek mit kell másként csinálnia, hogy a hasonló helyzetelkerülhető legyen?
  - motivációs kérdés: segít a feleknek egymás érzelmeinek megértésében, például: miért szeretné, ha így történe a gyermekkel való kapcsolattartás?
  - izolációs kérdés: segít elválasztani a lényeges a lényegtelenről, például: már csak fél óránk van, van valakinek más ötlete?

9. „Házi feladat” adása

Általában az első vagy a második mediációs ülés végén a következő ülésre való felkészüléshez, illetve a két ülés közötti időtartamra a mediátor javasolhatja egyik vagy másik félnek, hogy például írja össze a gyermek nevelésével járó kiadásait annak érdekében, hogy a gyermektartásdíj összegében megállapodhassanak, vagy írja össze, hogy milyen ingóságot szeretne még a másik féltől elhozni.

10. Az ún. megszakítás nélküli idő

Ez a technikai módszer arra szolgál, hogy mindkét felet a szükségletei feltárásában, az érzelmei tudatosításában, valamint a céljai megfogalmazásában segítsük, csak ráfókuszáljunk, és ne engedjük, hogy „elveszítse” gondolatai fonalát.

Álláspontom szerint, ha a fenti technikák közül akár egyiket, akár másikat alkalmazza a bírósági közvetítő, már közelebb kerül a mediációs eljárás céljához, amely nem csak a felek által létrejött megállapodásban van, hanem abban, hogy a felek közötti kommunikáció újra indul, jobban funkcionál.

VI. A tapasztalatok összegzése és mediáció a jövőben

Gyakorlat teszi a mestert – tartja a közmondás, és ez érvényes a bírósági közvetítőkre is. Minél több mediációs ügyben vesz részt a mediátor, annál inkább érzi a feladat nehézségét. Tulajdonképpen, ha jól akarja csinálni, egy külön szakma kialakulásáról beszélhetünk. Ezt támasztja alá annál is inkább az, hogy egyes bíróságokon van olyan bírósági közvetítő, aki csak ezzel foglalkozik, nincs egyéb „referádája.”

„Perbeszéd helyett párbeszéd” – ezzel a jelmonddal indult útjára a kötelező bírósági közvetítés 2014. március 15-től. Az eltelt másfél év azt bizonyította – statisztikai adatokkal alátámasztva –, hogy igény van a bírósági szervezetrendszeren belül is alternatív vitarendezésre, ennek keretében megtörtént a minimum 7 bírót számláló bíróságokon a bírósági közvetítő kijelölése. Folyamatos a bírósági közvetítők képzése, illetve a felek bírósági mediációs eljárásra terelése. Szükséges és hasznos lenne – mint utaltam rá korábban –, egy etikai kódex kidolgozása, valamint olyan képzések szervezése, amelyen pszichológusok segítenének a mediátorok által felvetett kérdések megválaszolásában.

A bírósági mediáció – álláspontom szerint – helyet kell, hogy kapjon a készülő új Polgári perrendtartásról szóló jogszabályban is, úgymint pert megelőző eljárás, illetve kötelező eljárás a peres eljárás során. Ez utóbbi köre kibővíthető még például a gyermektartás vonatkozásában a bontóperben, vagy egyes szomszédjogi perekben is.